

Onsdagen den 28 maj

Kl. 19.30

*Ändring i bygg-
nadsstadgan*

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

§ 1 Ändring i byggnadsstadgan (forts.)

Fortsattes överläggningen om civilutskottets betänkande 1979/80:30.

MARIANNE KARLSSON (c):

Herr talman! Det här är en replik som kommer ganska sent. Det var ju en och en halv timme sedan vi diskuterade frågan förut. Men jag vill ändå säga ett par saker till Kjell Mattsson.

Enligt Kjell Mattsson är avsikten med ändringen av 38 § i byggnadsstadgan att man inte enbart skall se till enstaka byggnader utan se till hela miljöer som är värda att bevaras.

Redan med nuvarande formulering av 38 § uppstår svåra problem för fastighetsägare som vill åtgärda sina hus då kommunerna anför bevarandeskäl som hinder vid ansökan om bygglov.

Det finns här i Stockholm en bostadsrättsförening som vill tilläggisolera och snygga upp fasaderna på 22 stycken smalhus med 350 lägenheter. Byggnadsnämnden har motsatt sig detta med motivering att området är att anse som mycket värdefullt ur kulturhistorisk synpunkt.

Föreningen delar inte den uppfattningen och kräver att dess husbestånd, som bildar en sammanhängande enhet, skall få sina erkänt energislösande väggar värmeisolerade. Byggnaderna har dessutom av riksantikvarieämbetets talesman sagts sakna kulturvärde.

Av bevarandeskäl önskar kommunen att fasaderna putsas. Föreningen däremot anser att de skall plåtbeklädas, vilket ställer sig 2 milj. kr. billigare. Dessutom förväntar man sig en ytterligare besparing under en 20-årsperiod om 2 milj. kr. i minskat underhåll. Under denna tid skulle en energibesparing motsvarande 3 000 m³ olja vara möjlig. Nu har inte husen kunnat åtgärdas, vilket är en skandal.

Det är i dag oklart om byggnadsnämnden har rätt att neka bygglov på de grunder man anfört. Men om vi i dag antar den föreslagna ändringen av 38 § i byggnadsstadgan ges kommunen formell rätt att utöva så stora ingrepp i fastigheternas förvaltning som det här är fråga om. Bostadsrättsföreningen har nu drabbats av fördyringar som kostar många miljoner. Det skall uppmärksammas att kommunens åtgärd även lett till att föreningen nu gått miste om energisparstöd genom att bygglov inte kunnat beviljas i tid för det alternativ som är förvaltningsmässigt fördelaktigast.

Herr talman! Jag hade inget yrkande förut, och jag har det inte nu heller.

Onsdagen den
28 maj 1980

---

*Planläggning och
byggande m. m.*

Det var bara så att Kjell Mattsson anklagade mig förut för att läsa Bibeln som en viss potentat gör. Jag vill bara tala om för Kjell Mattsson att min far, predikanten Oscar Gustavsson, lärde mig att läsa Bibeln på rätt sätt när jag var fyra år. Så jag hoppades själv att jag kunde läsa både propositioner och betänkanden. Men det står ju Kjell Mattsson fritt att bedöma hur jag läser.

Propositionen är väl värd att läsas, dock inte civilutskottets betänkande, där det egentligen inte står någonting.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 2 Planläggning och byggande m. m.

Föredrogs civilutskottets betänkande 1979/80:31 med anledning av motioner om planläggning och byggande m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1979/80:453 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen uttalade att planering av ett tillräckligt antal barnstugeplatser vid ny- och ombyggnad av bostäder borde vara en förutsättning för godkännande av stadsplan resp. tillstånd till sanering,

1979/80:581 av Marianne Karlsson (c),

1979/80:583 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag till komplettering av byggnadsstadgan i syfte att uppnå barnsäkerhet även i lägenheter byggda före den 1 juli 1973 och att denna komplettering även skulle innefatta en skyldighet för fastighetsägaren att utföra årlig kontroll av barnsäkerhetsanordningarnas funktionsduglighet,

1979/80:585 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen beslutade att hos regeringen hemställa om förslag för att hävda allemansrätten i fjällvärlden genom att stoppa exploateringen av fjällområdena och möjliggöra för vanliga människor att utnyttja de primära rekreationsområdena i enlighet med i motionen presenterat åtgärdsprogram,

1979/80:746 av Axel Andersson m. fl. (s),

1979/80:753 av Marianne Karlsson (c).

1979/80:1009 av Olof Palme m. fl (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 3) föreslagits att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om ytterligare överväganden beträffande de materiella planeringsförutsättningar som samordnade de energipolitiska kraven med de krav som ställdes utifrån bl. a. bostadssociala och miljömässiga utgångspunkter,

1979/80:1010 av Ulla Tillander (c),

1979/80:1029 av Olof Palme m. fl. (s),

1979/80:1035 av Nils Erik Wååg m. fl. (s).

1979/80:1498 av Bonnie Bernström och Margareta Andrén (båda fp), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som anförts i motionen om behovet av bestämmelser i byggnadsstadgan om markreservation för förskolor och fritidshem.

1979/80:1502 av Anders Gernandt (c).

1979/80:1509 av Grethe Lundblad m. fl. (s).

1979/80:1513 av Börje Nilsson (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde en utredning angående lagstiftning om den yttre miljöns anpassning till handikappades behov.

1979/80:1822 av Arne Andersson i Ljung m. fl. (m).

1979/80:1826 av Göte Jonsson och Göthe Knutson (båda m).

1979/80:1829 av Kjell Mattsson m. fl. (c), vari föreslagits att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om krav på byggnadslov för uppförande av vindkraftverk.

1979/80:1835 av Per Petersson m. fl. (m) samt

1979/80:1837 av Birger Rosqvist och Lena Öhrsvik (båda s).

Utskottet hemställde

1. beträffande omprövning av detaljplaner att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:585 i motsvarande del och 1509.

2. beträffande fritidsbebyggelse i fjällvärlden m. m. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:585 i vad den inte behandlats under 1.

3. beträffande riktlinjernas tillämpning för vissa markägarkategorier att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:1826 samt 1835 i motsvarande del.

4. beträffande utvärdering m. m. av det kommunala vetot att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1822.

5. beträffande utnyttjande av träfiberrävara m. m. som bränsle att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:746, 1029 och 1035.

6. beträffande energipolitiska planeringsriktlinjer m. m. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1009 yrkande 3.

7. beträffande energisparande lokalisering av bebyggelse att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:581.

8. beträffande planering för barnens miljö att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1010.

9. beträffande markreservation för förskolor och fritidshem att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:453 och 1498.

10. beträffande stormarknader m. m. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1837.

11. beträffande ytterligare bostad på jordbruksfastighet att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1835 i vad den inte behandlats under 3.

12. beträffande handikappanpassning av närmiljön att riksdagen med anledning av motion 1979/80:1513 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anför.

13. beträffande barnsäkerhet i äldre byggnader att riksdagen skulle avslå

Onsdagen den
28 maj 1980

---

*Planläggning och
byggande m. m.*

motion 1979/80:583,

14. beträffande typgodkännande m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:753 och 1502,

15. beträffande byggnadslov för vindkraftverk att riksdagen skulle bifalla motion 1979/80:1829.

Reservation hade avgivits *beträffande energipolitiska planeringsriktlinjer m. m.* av Per Bergman, Oskar Lindkvist, Lars Henrikson, Thure Jadestig, Birgitta Dahl, Magnus Persson och Per Olof Håkansson (alla s), som ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:1009 yrkande 3 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande *beträffande utnyttjande av träfiberråvara m. m. som bränsle* av Per Bergman, Oskar Lindkvist, Lars Henrikson, Thure Jadestig, Birgitta Dahl, Magnus Persson och Per Olof Håkansson (alla s).

BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater har i år liksom vid ett antal tillfällen de senaste åren lagt fram förslag som gemensamt syftar till att med olika medel främja en utveckling mot ett samhälle som präglas av en god social miljö och en ansvarsfull hushållning med mark och vatten, energi och råvaror.

I det här betänkandet behandlas yrkande 3 i vår motion 1009. Det gäller vårt krav att åtgärder snarast bör vidtas för att de mål som vi numera har för energipolitiken, när det gäller både hushållning och ett snabbt införande av de nya energikällorna, och för en bättre social miljö skall få fullt genomslag i det förslag till ny plan- och bygglag som just nu är ute på remiss och som vi hoppas att riksdagen skall få behandla under det närmaste året.

Bakgrunden till våra krav är för det första att vi menar att det är nödvändigt att med särskild kraft lyfta fram de här kraven i centrum för bostads-, bebyggelse- och samhällsplaneringen om vi skall kunna uträtta något rejält för att förbättra människors levnadsvillkor, värna miljön och bygga upp det nya energisystemet för framtiden.

Vi anser för det andra att det förslag till ny plan- och bygglag som nu föreligger inte svarar upp mot de här kraven.

Vi anser för det tredje att det är bråttom med att komplettera plan- och bygglagen, så att de förslag som riksdagen får att ta ställning till nästa år skall svara upp mot de här kraven. Det är också ur tidssynpunkt viktigt att se till att det blir en samordning mellan plan- och bygglagen och de förslag på energipolitikens område som nästa riksmöte skall ta ställning till.

Det är ju ingen hemlighet att den nuvarande plan- och bygglagen i väsentliga avseenden är föråldrad och behöver förnyas, så att den svarar mot de krav som vi numera ställer. Arbetet med att förnya planen har pågått i mer än tio år nu, jämsides med en intensiv debatt i samhället samt utredningsarbete, forskningsarbete osv. Under tiden har det också tillkommit en rad

speciella bestämmelser för att styra utvecklingen i önskad riktning. Många frågor har stått i centrum för den debatten, vilka har lett fram till krav på skärpta åtgärder i samhällsplaneringen. Jag vill bara peka på sådana saker som kraven på boendemiljön och samspelet med genomförandet av andra viktiga reformer på det sociala området, som gäller barnen, som gäller de äldre, som gäller de socialt utslagna, som gäller de handikappade.

De här kraven och den här diskussionen har också förts om den yttre miljön, liksom den även har förts på energipolitikens område. Det är den nya tidens krav på samhällsplaneringen, som vi borde främja genom att se till att de får fullt genomslag i den nya plan- och bygglagen. Därför är vi både förvånade och besvikna över att det förslag som nu föreligger inte alls tar upp och tillgodoser de här kraven på det sätt som vi och väldigt många andra människor hade förväntat oss.

Man har inte heller visat på vägar att på ett samlat sätt lösa de problem som åtminstone övergångsvis kan finnas. Visserligen tror vi inte att de här olika kraven – som ställs från olika utgångspunkter – långsiktigt är oförenliga, men det är klart att det som sagt kan bli konflikter i övergångsskedet. Det kan uppstå problem med att klara en sektorsövergripande planering, och det kan bli svårigheter med att utveckla den kommunala planeringen. De problemen borde, menar vi, ha behandlats mycket klarare och mer ambitiöst i förslaget till ny lagstiftning. När nu så inte har skett, föreslår vi att riksdagen skall uttala att regeringen i det fortsatta förarbetet för det slutliga lagförslaget skall se till att kraven tillgodoses. Vi tycker att många händelser på senare tid väldigt kraftigt understryker våra krav. Detta gäller inte minst folkomröstningsresultatet men också – naturligtvis – den diskussion som nu förts om barnens levnadsvillkor eller den sociala utslagningen.

Det är med stor besvikelse som vi konstaterar att de andra partierna inte vill biträda de här, som vi tycker, så enkla och självklara kraven från vår sida.

Vi är kanske ändå inte så värst besvikna på moderaterna – av dem hade vi nog inte väntat oss någonting annat än negativism – men vi är besvikna på folkpartisterna, som ju stod bakom linje 2 och dess utvecklingsplan som bl. a. innehåller kravet att "plan- och bygglagstiftningen skall anpassas till höjda hushållningskrav och till behovet av att snabbare få fram alternativa uppvärmningsformer".

Där finns också en rad andra förslag som ställer krav på samordning mellan de förslagen och plan- och bygglagen. Jag vill bara peka på kravet på en särskild energihushållningslag. Vi tycker att det borde ha varit naturligt för folkpartiet att fullfölja sitt arbete i linje 2 genom att stödja våra krav.

Och det borde också ha varit naturligt för dem som stod bakom linje 3 att stödja våra krav – inte minst för centern, som ju har drivit liknande krav förut, bl. a. när en centerpartist var bostadsminister och i den egenskapen uttalade att man nu måste ta till krafttag för att få en samordnad planering när det gäller miljö och energi. Jag vill citera ur ett av dåvarande statsrådets tal: "Bättre boendemiljö måste emellertid utredas och planeras hand i hand med att det långsiktiga programmet för energibesparing genomförs."

Onsdagen den
28 maj 1980

---

*Planläggning och
byggande m. m.*

Nu säger utskottet till råga på allt att våra förslag, om de tillgodosågs, skulle försena detta arbete. Men det är ju, herr talman, tvärtom. Det är utskottsmajoriteten som vill försena arbetet, genom att hänvisa till pågående utredningsarbete på annat håll och avvisa vårt förslag om att åtgärder skall vidtas som kan få fullt genomslag för plan- och bygglagen nästa år. Vi vill ha ett skyndsamt arbete, så att de åtgärder som är nödvändiga kan ge resultat snabbt, i god tid före den tidpunkt då vi skall kunna fatta beslut om den nya plan- och bygglagen och de energipolitiska riktlinjer som kommer att bestämma utvecklingen under 1980-talet. Det betyder att detta arbete måste göras omedelbart och inte begravas i andra utredningar.

Därför, herr talman, yrkar jag bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Får jag till sist också uttrycka vår tillfredsställelse över att ett enigt utskott med anledning av en socialdemokratisk motion uttalar att åtgärder skyndsamt bör vidtas för en fortsatt handikappanpassning av närmiljön och att riksdagen också skall få en redovisning av pågående arbete på området inkl. förslag till de åtgärder som erfordras för att nå detta mål. Det är ett bra förslag, och det var bra att vi kunde bli eniga om det.

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! När det gäller planläggning och byggande kommer jag att uppehålla mig vid den ohämmade exploateringen av fjällvärlden och andra rekreationsområden i vårt land.

Det pågår en omfattande annonsering från exploatörernas sida, och de ser till att man köpa andelar i privata fritidshus. Dessa är belägna i de attraktiva områdena i fjällvärlden och även i övriga landsdelar. Det är alltså de eftertraktade naturområdena som exploateras till privata stugbyar. Penningstarka personer bereder sig tillträde till dessa områden. Allemansrätten sätts ur spel.

Dessa rekreationsområden, som riksdagen har sagt skall skyddas, hotas av denna privata stugbyverksamhet. Varje dag knarpar man på dessa miljöer. Uppgifter tyder på att antalet privata fritidshus ökar mycket kraftigt. De betingar skyhöga priser, och den äldre permanenta bebyggelsen i dessa orter används också för fritidsändamål och köps upp. Man utestänger därmed ortsbefolkningen från möjligheten att förvärva lediga hus för bostadsändamål i dessa miljöer.

Penningstarka intressen kan i motsats till kommunerna köpa upp åtråvärda naturområden och exploatera dem. Kommunerna tvingas att vara åskådare och se på hur rovdriften sker på naturen. Statliga pengar tillförs inte kommunerna så att de kan skapa en ny inriktning av politiken, en ny planläggning och ett byggande.

Alternativa former till dessa privatägda stugbyar måste utvecklas. Kommunerna måste få resurser så att de kan föra en annan markpolitik och skapa alternativa former för fritidsboende.

Den fysiska riksplaneringen skulle hindra exploateringen av våra mest attraktiva områden. Men som det numera förhåller sig med beslut och lagar i

riksdagen, så innebär de endast vackra målsättningar och vackra ramar. Förverkligande av besluten och tolkning av innehållet överlämnas åt marknadskrafterna och kapitalkrafterna. De som skall förverkliga detta har ingen möjlighet att stå emot dessa krafter.

Det pågår f. n. en fullkomlig explosion i spekulaton, och det beror på att vårt samhälle är i kris. I detta läge hotas allemansrätten alltmer. Myndigheter av olika slag, som tillsatts för att förverkliga målen, blir än mera passiva än tidigare, och kapitalet får styra. Regeringen och riksdagens majoritet ser också till att tillräckligt många utredningar är i gång, och under utredningstiden vidtas inga åtgärder för att stoppa denna kapitalstyrning. Det är tydligen kapitalintressena man skall tjäna. I den här krisen för samhället och ekonomin upplever vi alltså att de penningstarka intressena fördelar ännu mer till sin förmån. Det är de mest attraktiva områdena som de gör det ännu svårare för vanliga inkomstagare att utnyttja – samtidigt som dessa senare drabbas av ekonomisk utarmning. Det betyder att områdena privatiseras.

Vpk anser att det nu behöver vidtas åtgärder snabbt, och vi har lagt fram ett åtgärdsprogram, som i utskottet anses vara alltför tungt artilleri. Man skall tydligen föra en låtgåpolitik. Vi har preciserat våra krav i några punkter:

Omedelbart stopp för alla privata hus som inte har färdiga husstommar.

Bygg- och planstopp i minst två år i syfte att utreda hur bebyggelsen skall se ut, lokaliseras, dimensioneras och ägas.

Stopp för alla privata markköp inom alla primära rekreationsområden, om marken skall användas till fritidshus eller liknande. Detta förbud bör även gälla skogsbolagen och deras rätt att bygga privata fritidshus i varje form.

Omprövningar av alla fysiska detaljplaner – även dem som fastställts – för att garantera riksdagens riktlinjer beträffande användningen av våra gemensamma naturresurser.

Statlig hjälp av större omfattning för att snabbt få fram genomtänkta planer för i första hand de primära rekreationsområdena, men även för andra efterfrågade naturmiljöer.

En ny form av prövning av alla planer i dessa områden. Den skall garantera att våra nationella intressen och riksdagens beslut blir tillgodosedda. Naturvårdsverket och rekreationsberedningen i regeringen bör se byggplanerna innan de godkänns.

Skärpning av skatten på realisationsvinst i samband med försäljning av fritidshus och fritidshustomter.

Ett kraftigt utbyggt stöd till kommunerna och andra allmännyttiga organ och stiftelser, så att de kan organisera och förvalta de anläggningar som behövs för övernattning och kommunikationer inom attraktiva naturområden.

Snar utbyggnad av kollektiva transporter till och från samt inom attraktiva områden, t. ex. de primära rekreationsområdena.

Statliga subventioner som möjliggör att vanliga människor utan kapital kan åka och vistas i primära rekreationsområden. De allmännyttiga byarna

Planläggning och byggande m. m.

får inte ha för höga hyror, vilket annars starkt diskriminerar stora grupper.

Omfattande regionalpolitiskt stöd till de kommuner som inom sina gränser har primära rekreatiomsområden. Om detta sker får de lokala politikerna inte några sysselsättningspolitiska motiv att tillåta privat spekulationsverksamhet i form av privat stugbyggande.

Utskottet avstyrker motionen. Det går inte, enligt utskottet, att ompröva fysiska detaljplaner. Riksdagen står tydligen helt maktlös, eller rättare sagt: Riksdagens majoritet är helt ointresserad av att stoppa exploateringen. Jag hade uppfattat det hela så, att det är riksdagen som har till uppgift att se till att lagarna efterlevs och – om de inte gör det – påpeka genom uttalanden och annat vilken inriktning man skall ha.

Gör man inte någonting nu kommer befintliga planer att existera i 10–20 år framåt – i direkt strid mot det beslut vi fattade i början av 1970-talet. Det kan inte vara en stark politik, och de som handhar dessa frågor i riksdagen är efter år måste väl i ärlighetens namn tycka att de spelar en mycket negativ roll när de tillåter de här krafterna att fortsätta verka. Man gömmer sig bakom utredningarna, men man gör ingenting under den tid de arbetar – fastän man vet att utvecklingen går åt fel håll. Det finns inte ens en antydning om det i utskottets skrivning. Utskottet anför att vpk-motionen inte för fram någon konstruktiv kritik och att motionärernas syften inte tillgodoses med så grova medel som föreslås i motionen. Förverkligandet av den fysiska riksplaneringens grundläggande mål skall ske inom ramarna för en kommunal planering enligt riktlinjerna. Det är ju det som sker i dag, och det är det som slår så snett.

Se bara på den kommun som ligger närmast oss i det sydligaste fjällområde som vi har i det här landet, nämligen Malungs kommun. Där är de kommunala instanserna helt överkörda. De planerar efter privatspekulanternas behov. Det är de som har pengarna. Man har satt sig fast i en kommunal ekonomi som bl. a. bygger på avkastning av spekuleringen i fjällvärlden – den ger sysselsättning, tillfälligt men inte varaktigt. Vidare blir det brist på byggnadsarbetare i den centrala delen av kommunen medan arbetarna befinner sig på spekulationsbyggen i fjällvärlden. T. o. m. länsmyndigheterna har tillåtit byggande av stugbyar och exploatering av ytterligare ett område. Men civilutskottet och riksdagen skall tydligen inte reagera, utan utredningarna skall i lugn och ro åse utvecklingen av exploateringen på detta område.

Herr talman! Är man intresserad av att hävda allemansrätten och stoppa exploateringen av fjällvärlden och av andra attraktiva områden, måste man vara beredd att ta till kraftfulla åtgärder – och det skall ske nu. Därför yrkar jag bifall till vpk-motionen 585.

KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! I civilutskottets betänkande nr 31 gör vi bedömningar av ett femtontal frågor av skilda slag – frågor som faller inom området planering och byggande. Endast i en av dessa frågor har utskottet inte varit enigt.

Socialdemokraterna har reserverat sig när det gäller ett motionsförslag om att riksdagen skall begära vissa överväganden beträffande materiella planeringsförutsättningar avseende bedömningsgrunderna vid fysisk planering. Motionärerna vill på detta område få till stånd grunder där energipolitiska krav samordnas med de bostadssociala och miljömässiga.

Av argumentationen i socialdemokraternas reservation och av Birgitta Dahls anförande nyss förefaller det som om utskottsmajoriteten satt sig mot att man bedömer de här frågorna. Det har ju ingen gjort. Utskottsmajoriteten hänvisar bara till vad som redan har anförts och vad som planeras på skilda områden. Den finner att motionens syfte är tillgodosett utan att riksdagen begär en samlad översyn. Det är faktiskt så att reservanterna och deras företrädare här bara slår in öppna dörrar när det gäller motionsyrkandet som sådant.

En annan sak är att motionärerna försöker koppla de här aktuella planeringsriktlinjerna till arbetet på en ny plan- och bygglag. Utan att föregripa detta arbete kan man redan nu säga att en sådan lag, av naturliga orsaker, knappast kan innehålla detaljföreskrifter om hur ett intresse skall vägas mot ett annat, vilket ligger utanför den fysiska riksplaneringens ram. Utskottet konstaterar också att sambandet med detta arbete inte är så starkt som motionärerna gör gällande.

Jag skall i det här sammanhanget begränsa mig till detta. Motionärerna har ju efter det att utskottet behandlat yrkandet väckt en ny motion, som också täcker det här ämnet och som vi skall behandla i riksdagen inom kort. För att undvika dubbla debatter vill jag bara hänvisa till möjligheten att återkomma i det sammanhanget, om det skulle finnas anledning till detta.

Socialdemokraterna har också, i ett särskilt yttrande, gjort uttalanden om hushållningen med skogsråvara för eldning. Yttrandet är närmast ett budskap till författarna av den departementspromemoria i bl. a. detta ämne som publiceras inom kort. Jag tycker därför att det inte finns någon anledning att nu diskutera frågan i kammaren. Något yrkande har ju inte heller ställts. Riksdagen får senare ta ställning till konkreta förslag i den här frågan.

Jag kan inte heller ansluta mig till de förslag som Lars-Ove Hagberg ställt om bifall till ett antal vpk-motioner. Det förslag som han mest uppehöll sig vid syftar till att stoppa byggandet i fjällen och i de primära rekreationsområdena i övrigt. Även om metoderna är drastiska, är det ändå fråga om att få till stånd en inriktning av byggandet som också när det gäller inte planlagd mark skulle kunna uppnås med riktlinjer för den fysiska riksplaneringen. Dessa riktlinjer behandlade vi senast den 11 december 1979. Tore Claeson, som då talade för vpk, hade då bara ett omdöme om då föreliggande förslag, nämligen "att det innehöll väsentliga inslag av betydelse". Han hade inte något yrkande med den inriktning vpk hävdar i dag. Den motion som vi nu behandlar är dagtecknad under den allmänna motionstiden, den 21 januari 1980. Man kan då fråga sig vad som har hänt under den korta tiden mellan vår debatt i december 1979 och fram till dess att motionen skrevs.

Jag har trott och vill fortsätta att tro att vi skall kunna få en bred enighet kring de riktlinjer för fritidsbyggandet som formulerades inom den fysiska

*Planläggning och
byggande m. m.*

riksplaneringen. Vi får också anledning att återkomma till dessa frågor. De berörs ju i rapporten Hushållning med mark och vatten 2, som nu remissbehandlas. De ingår också i fritidsboendeutredningens arbete. Dess förslag får förutsättas efter sedvanlig remissbehandling ge upphov till förslag till riksdagen.

När det gäller byggnadsrätter som redan getts enligt gällande lagstiftning är det inte så enkelt som vpk-motionärerna tycks tro, att man utan vidare kan ompröva planen. Utskottet har i betänkandet grundligt redogjort för förhållandena, och vpk:s yrkande ligger i den delen vid gränsen för det som är konstitutionellt genomförbart. Jag utgår då från att motionärerna önskar att ersättning inte skall betalas efter expropriation, i den mån detta skulle ha varit möjligt.

När det gäller andra vpk-yrkanden vill jag behandla dessa redan i det här anförandet.

Kravet på att man vid planläggningen reserverar mark för förskolor m. m. har vi i utskottet ansett vara tillgodosett, och jag har inte hört några vägande argument mot detta.

Ytterligare en fråga gäller kravet på barnsäkerhetsutrustning även i äldre hus. I och för sig är väl detta inte helt otänkbart. Det återstår dock att göra bedömningar av de praktiska effekterna av en sådan regel. Vi har i utskottet utgått ifrån att det barnmiljöråd som skall inrättas kommer att överväga detta och, om man anser det lämpligt, aktualisera frågan hos regeringen. Redan en sådan sak som kontrollskyldigheten för fastighetsägaren ger upphov till många frågor, t. ex. frågor om påföljd, skadeståndeffekter m. m. Detta gör att utskottet på den här punkten enhälligt har kommit fram till att avstyrka dessa motionsyrkanden.

Herr talman! Mitt sammanfattande yrkande blir bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

BIRGITTA DAHL (s) replik:

Herr talman! Vi instämmer givetvis inte i den bedömning som Kjell Mattsson gjorde här och som även finns i majoritetsskrivningen, nämligen att våra krav är tillgodosedda. Det är riktigt att vi återkommer till den vidare debatten om några dagar. Men det konkreta krav som vi behandlar i dag är att vi från riksdagens sida skall uttala att vi vill ha ett arbete utfört som medför att den plan- och bygglag som vi relativt snart skall ta ställning till kommer att uppfylla de krav som vi numera ställer från energipolitiska och sociala utgångspunkter.

Det har sagts om det förslag till socialtjänstlag som vi nu skall behandla att det är föräldrat redan när vi skall lagstifta i riksdagen. Om man inte lyfter fram de frågor när det gäller samhällsplaneringen som de flesta människor i vårt land upplever som viktigast och mest angelägna just nu är jag rädd för att samma omdöme kommer att fällas om förslaget till plan- och bygglag. Jag tycker att det vore väldigt trist om det skulle bli på det sättet. Vi har en chans att undvika detta genom att uttala att det här arbetet bör göras i tid, så att det kan beaktas i plan- och bygglagen. Det skulle också vara väldigt trist om vi

under samma riksmöte dvs. nästa år, skulle ta ställning till ett förslag om riktlinjer för energipolitiken, t. ex. energihushållningen och införandet av nya energikällor, som inte har någon förankring i plan- och bygglagen.

Kjell Mattsson, som representerar ett parti som ville avveckla kärnkraften på tio år, kan ju inte rimligtvis tycka att folkomröstningsresultatet, som innebar att avvecklingsperioden blir något längre än hans parti ville, ger oss tid att vänta en enda dag i onödan. Det tycker i alla fall inte vi socialdemokrater. Vi tycker att det är väldigt angeläget att det här arbetet kommer i gång omedelbart. Detta har givetvis ett klart samband med plan- och bygglagen, och när vi reformerar denna – vilket bara händer med decenniernas mellanrum – måste detta arbete naturligtvis få ett klart genomslag.

Vidare upprepade Kjell Mattsson ytterligare en sak som står i betänkandet och som jag inte heller kan instämma i, nämligen att det här skulle röra sig om detaljföreskrifter – jag utläser det som detaljfrågor. Vi anser tvärtom att både energipolitiken och de sociala kraven är mycket viktiga och inte alls ger anledning till detaljföreskrifter. De måste inta en mycket betydande plats i förslaget till den lagstiftning som skall reglera samhällets planering för byggande och samhällsutveckling. De kraven skall alltså vara överordnade och styrande, precis som de krav vi ställer när det gäller t. ex. hushållningen med mark och vatten. Det är krav som vi anser vara så viktiga att vi av olika skäl vill vidta extra åtgärder för att säkerställa att de uppfylls. Därför, herr talman, kvarstår givetvis vårt yrkande om bifall till vår reservation.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Kjell Mattsson är väldigt lägmäld när han försvarar utskottets ställningstagande, och det kan jag förstå. Han inser vilken spekulationsvåg och vilken exploatering som förekommer i dessa områden. Samtidigt arbetar några utredningar, och han vill inte göra någonting i dag utan ställer sig bakom ett utskottsbetänkande där man, såvitt jag kan förstå, erkänner att våra förslag skulle bidra väsentligt till att stoppa denna exploatering men betecknar dem som grova medel. Det är kanske naturligt att man är ganska lägmäld i sin argumentation för denna mycket passiva inställning. Man blir egentligen spekulanternas lakej om man inte gör någonting i dag.

Vad händer här om några år? Innan utredningsresultaten är framlagda hinner vi få en privatisering och exploatering av de här områdena i en sådan omfattning att det kan bli ganska svårt att återställa dem i tidigare skick. Det är mycket allvarligt. Jag tycker att Kjell Mattsson skall ge riksdagen någon liten bild av hur han tänker sig framtiden. När kommer dessa utredningar att lägga fram förslag? Är man över huvud taget inne på tanken att vidta några åtgärder mot spekuleringen i dag? Jag anser att de riktlinjer man nu har slagit fast inte räcker. Det visar sig att en kommun i det södra fjällområdet inte kan göra någonting för att stoppa denna spekulering. Det är dagens sanning att man i Malungs kommun absolut inte kan stå emot den spekulering och den exploatering som sker. Där är man maktlös. Man har en snedviden

Onsdagen den
28 maj 1980

*Planläggning och
byggande m. m.*

arbetsmarknad och försöker få tillfälliga arbeten. Menar civilutskottet att kommunerna i dessa områden skall fortsätta att leva på det här sättet? Om man menar det, så tycker jag att man skall säga det klart i stället för att hänvisa till utredningarna.

KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! När det gäller Birgitta Dahls argumentering kan jag inte finna att socialdemokraternas yrkande skulle föra den här frågan fram ett enda dugg. Tvärtom skulle det kanske innebära en broms i arbetet. Förslaget till plan- och bygglag innehåller mycket av detta att man i samordningen och den kommunala planeringen skall ta hänsyn till olika intressen för landet i dess helhet. Detta förslag är nu föremål för en mycket omfattande remiss. Vi kan utgå från att alla remissorgan – kommuner, länsstyrelser, organisationer, partier osv. – kommer att anföra en mängd synpunkter. Sedan följer ett arbete med att försöka ta vara på det som är värdefullt i dessa synpunkter och lägga in det i det förslag till plan- och bygglagstiftning som regeringen kommer att lägga fram för riksdagen.

Därför står min bedömning fast – att socialdemokraternas yrkande inte innebär någonting annat än att slå in öppna dörrar. Jag förstår naturligtvis att man vill vara med och styra redan i det här skedet. Men det finns ju en arbetsfördelning mellan regering och opposition, och den får man väl även i det här fallet finna sig i.

Till Lars-Ove Hagberg vill jag säga att om man vill införa ett oerhört centralstyrt system, så är det möjligt att man inte skulle kunna genomföra den här lagstiftningen. De andra partierna i kammaren har byggt sitt ställningstagande när det gäller planläggningsfrågorna på uppfattningen att det är ett huvudansvar att genomföra planeringen på den kommunala nivån. Hittills har man styrt med vissa riktlinjer beträffande riksintressen som skall tillvaratas. Kommunerna ställer upp på detta, och länsstyrelserna gör sedan i sitt fastställelsearbete en granskning och ser till att riktlinjerna följs intill dess att riktlinjerna blivit preciserade även i lagstiftning.

Här har gjorts en beskrivning av Malungs kommun som lakej för de privata företagen. Jag har ingen noggrann kunskap om den interna politiska ledningen i Malung. Men jag vet att man från kommunens sida har varit intresserad av att få klartecken när det gäller möjligheter att få vissa byggnadsplaner fastställda för att därmed också kunna genomföra bebyggelse för de ändamål det gäller. Jag tror därför att Lars-Ove Hagberg överdriver och att han, så fort han ser en andelsstuga eller en privatägd stuga, anser att det är fråga om spekulation. Det behöver ju inte alltid vara på det sättet.

BIRGITTA DAHL (s) replik:

Herr talman! Jag tror att Kjell Mattsson i slutet av sin replik råkade avslöja det verkliga skälet till att vårt krav avvisas. Han hänvisade till arbetsfördelningen mellan regering och opposition. Det är nog så att våra förslag inte blir avvisade på grund av innehållet utan de avvisas därför att det förargligt nog är bra förslag som kommer från oppositionens sida. Dessa är man alltså inte

generös nog – eller angelägen nog i sakfrågan – att släppa fram.

Nu skulle det vara viktigt att riksdagen kunde uttala att dessa synpunkter som vi vill värna när det gäller energipolitiken och den sociala miljön, måste tillgodoses bättre än vad som är fallet i lagförslaget. Kjell Mattsson har upprepat gång på gång att de är tillgodosedda och att inte något mer behöver göras. Var så god och bevisa det! I ett par moment av lagförslaget har energifrågorna nämnts – de sociala frågorna har inte tagits upp alls. Jag kan tala om att den som är intresserad av de här frågorna och läser igenom det mycket tjocka betänkande, på många hundra sidor, som bl. a. innehåller omfattande lagförslag och nu är ute på remiss kommer att finna att frågorna om energipolitiken, energihushållningen, införandet av nya energikällor och den sociala miljön är mycket styvmoderligt behandlade. Man får inte alls intrycket att regeringen vill ge sig in på en nydaning, ta initiativ för att få till stånd sådan planering ute i kommunerna som verkligen skulle bidra till att förändra samhället.

Det är inte så mycket att säga om att förslaget inte tar hänsyn till utfallet av folkomröstningen, eftersom det är tillkommet innan. Men vi borde kunna ta hänsyn till den när vi behandlar de här frågorna i riksdagen. Det är väl inte märkvärdigt att vi, som har folkomröstningsinstitutet i vår hand, ser det som en anledning att säga ifrån att de krav som omröstningens resultat ställer på samhällsplaneringen måste beaktas, måste tas in i den nya plan- och byggnadslagen. Annars blir den föråldrad innan riksdagen hunnit fatta beslut om den.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Kjell Mattsson försöker få fram att de åtgärder vi föreslår att riksdagen skall hemställa hos regeringen om skulle vara någon form av centralstyrning. Jag vill påminna Kjell Mattsson om att den fysiska riksplaneringen i så fall är den centralstyrning som även Kjell Mattsson ställer sig bakom.

Vad vi hävdar är att kommunerna i den gängse planeringen skall finna styrka att stå emot spekulatörens. Hur vill Kjell Mattsson möta det problemet? Var skall det ske om inte vi ger kommunerna möjlighet att stå emot? Det förslag vi vill föra fram är att de planer som redan är fastställda, som kommit till stånd genom trycket från spekulanter och andra, skall omprövas. Jag vet inte vilken decentralisering Kjell Mattsson vill ha, men om hela lagstiftningen skall vara decentraliserad och även riktlinjerna uppdragna, så kommer det verkligen att vara fritt fram för de penningstarka på alla de här områdena. Det kanske var det Kjell Mattsson ville. I så fall är han spekulanternas lakej. Jag har aldrig sagt att kommunalmännen i Malung har varit det, men jag tycker att de som sitter passiva här i riksdagen och ser problemet men vägrar att göra någonting åt det är spekulanternas lakejer.

Jag tror inte, så fort jag ser en andelsstuga, att det ligger spekulatörens och exploatering bakom. Men jag behöver bara med mina egna ögon se de södra fjällområdena, så vet jag vad det är fråga om. Man behöver bara tala med

Nr 155

Onsdagen den
28 maj 1980

---

*Planläggning och
byggande m. m.*

Onsdagen den
28 maj 1980

---

*Planläggning och
byggande m. m.*

byggnadsarbetarna som hellre åker till de här attraktiva områdena där byggmästarna och andra håller till och spekulerar än tar jobb på centralorten, trots att det är brist på byggnadsarbetare där. Då får man visshet.

Kjell Mattsson! Tala om för riksdagen vad centerpartiet och borgarmajoriteten vill göra åt spekulationen! Är det bara att vänta på utredningarna?

BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! I det civilutskottets betänkande som nu behandlas tas vissa frågor om den fysiska riksplaneringen upp. Jag har egentligen inte några invändningar att göra mot vad utskottet anfört, men jag tycker att det är på sin plats att göra vissa förtydliganden.

Det är, som vi alla vet, inte första gången frågor om den fysiska riksplaneringen tas upp till behandling i riksdagen. Senast i december 1979 fattades ett beslut här i riksdagen med anledning av proposition 1978/79:213. I vissa avsnitt hänvisar utskottet i nu föreliggande betänkande till decemberbeslutet och då särskilt till avsnittet om fritidsbebyggelse. Där slogs bl. a. fast att med hänsyn till naturvårdens, friluftslivets, kulturminnesvårdens och de areella näringarnas intresse måste restriktivitet iakttas med fortsatt fritidsbebyggelse. Särskilda hänsyn måste också tas till en del kustområden.

Innebär detta att all enskild fritidsbebyggelse i praktiken skall stoppas i stora delar av landet? En viss, om än liten, risk finns att utskottets skrivning kan tolkas på detta sätt, eftersom de citat som är hämtade från civilutskottets betänkande nr 6 från december 1979 endast speglar de hinder som finns för enskild fritidsbebyggelse, medan sådana avsnitt inte tas med som klart anger det utrymme som ändå finns för en viss byggnation.

Tar man del av dessa frågors behandling vid skilda tillfällen visar det sig att ett stopp för enskild fritidsbebyggelse inte har stöd vare sig i riksdagsbeslut eller i uttalanden av planministern Georg Danell.

I december betonade civilutskottet vikten av att begränsa byggandet i känsliga områden, men samtidigt slogs följande fast:

”Den utformning av riktlinjerna för fritidsbebyggelsen som förordas i propositionen skall inte ses som uttryck för en mera restriktiv inställning till tillkomsten av enskild fritidsbebyggelse som sådan. En grundläggande positiv attityd till olika former av fritidsbebyggelse kommer också till uttryck i den allmänna promemorian.

Av propositionen 1972:111 framgår att kravet på en mer planmässig utveckling av fritidsbebyggelsen självfallet inte innebär att den bara bör tillåtas i form av stora tätbebyggda fritidsbyar. Olika delar av landet erbjuder skillnader i naturtyper och andra förutsättningar för fritidsbebyggelse samt har olika exploateringsstryck.

Det sägs vidare i den nämnda promemorian att fritidsbebyggelse i form av enstaka hus eller mindre husgrupper i anslutning till befintlig bebyggelse på landsbygden ofta är en lämplig form för fritidsboende i stora delar av

landet.”

Statsrådet Danell framförde liknande synpunkter i en interpellationsdebatt den 18 december 1979 om fritidsbebyggelse i fjällområden. Statsrådet Danell sade bl. a. följande:

”Jag vill stryka under att de åtgärder som har vidtagits för att få till stånd en godtagbar hushållning med mark och vatten i fjällvärlden inte innebär att regeringen är generellt negativ till fritidsboende i olika former i fjällvärlden eller i andra delar av vårt land. Enligt riksdagens beslut år 1972 om riktlinjer för hushållning med mark och vatten innebär kravet på en mer genomtänkt utveckling av fritidsbebyggelsen självfallet inte att den bör tillåtas enbart i form av stora tätbebyggda fritidsbyar. Naturtyper och andra förutsättningar för fritidsbebyggelse varierar mellan olika delar av landet. Det gäller också i fråga om utbyggnadsönskemålen. Detta måste beaktas i planeringen så att tillgängliga resurser för bl. a. rekreation används på ett tillfredsställande sätt för det stora flertalet människor.”

Herr talman! Genom att lyfta fram dessa citat vill jag inte påstå att det nu föreliggande betänkandet är felaktigt, utan vad jag vill är endast att en så fullständig bild som möjligt skall bli tecknad. Det är nämligen så att förutsättningarna för att bygga enskilda fritidshus är goda i stora delar av vårt land. Att man måste vara aktsam i en del områden innebär självfallet inte att restriktioner skall gälla överallt. Det jag nu anfört får betraktas som en komplettering till betänkandet som måhända kan undanröja vissa oklarheter och eventuella feltolkningar. Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! I civilutskottets betänkande 1979/80:31 behandlas bl. a. frågan om utnyttjande av träfiberråvara m. m. som bränsle. Det finns tre socialdemokratiska motioner, och i alla tre motionerna krävs att gällande lagstiftning ändras och att större anläggningar som eldas med träfiberråvara skall prövas enligt 136 a § byggnadslagen. I motion 1035 sägs att även eldning med torv bör prövas enligt samma regler.

Herr talman! Statens industriverk och skogsstyrelsen har för sin del dokumenterat faran för skogsindustrins framtida virkesförsörjning och menar att det är ytterst angeläget att finna former för att kontrollera utvecklingen av värmeproduktion med skogsråvara.

I betänkandet finns ett särskilt yttrande från socialdemokraterna, där vi i korthet redogör för vår principiella ståndpunkt i ärendet. Vi hyser stark oro för att träfiberråvaran hamnar i förbränningsanläggningar och att industrin således får ytterligare svårigheter att erhålla leveranser av skogsråvara.

Så sent som i går hörde jag på Dagens Eko att vissa experter anser att den svenska skogsindustrin har en överkapacitet som är betydande – 20–25 % nämndes – och att det i framtiden blir ännu värre slagsmål om träfiberråvaran. Det är mot den bakgrunden vi socialdemokrater i det särskilda yttrandet velat markera att anläggningar som eldas med träfiberråvara bör prövas enligt 136 a § i byggnadslagen.

Nr 155

Onsdagen den
28 maj 1980

---

*Planläggning och
byggande m. m.*

Herr talman! Många län och regioner upplever redan i dag råvarubristen som en hämsko på den redan etablerade industrin. Som exempel kan jag nämna mitt eget hemlän, Värmland, där vi redan i dag har betydande problem med träfiberråvaran. Den ena träflisanläggningen efter den andra etableras på skilda håll i landet, och det finns en uppenbar risk att större anläggningar som eldas med träfiberråvara även kommer att sluka en hel del av den råvara som skogsindustrin har ett väl dokumenterat behov av.

Herr talman! Det brådskar således att få fram den aviserade departementspromemorian, som förhoppningsvis blir lätthanterlig för alla berörda parter, inte minst vid remissomgången. Vi kommer att följa den här frågan med stor uppmärksamhet och hyser stark oro för framtiden.

Man kan självfallet ha delade meningar om var gränserna för den årliga produktionskapaciteten skall gå. Redan i dag finns en gräns för exempelvis sågverken, som i stort motsvarar 10 000 m³ rundvirke. Denna gräns för verksamheten finns redan reglerad i 136 a § byggnadslagen. Den har satts med hänsyn till just hushållningsaspekten.

För flis och eldningsanläggningar bör rimligen motsvarande nivå fastställas. Vi socialdemokrater väntar oss att det förslag som lämnas till riksdagen ligger inom denna gräns och att utöver detta en obligatorisk särskild prövning föreslås i samtliga fall där förbrukningsnivån överstiger nämnda tal. Knappheten på träfiberråvara är i det närmaste akut inom vissa län och regioner, och det bör mana oss alla till besinning, så att vi hushållar på bästa sätt med landets samlade tillgångar av träfiberråvara. Vi socialdemokrater väntar oss att förslagen är klara och konkreta och att förbehållsbesluten blir klart konkretiserade i samband med ny lagstiftning och den aviserade departementspromemorian.

Herr talman! Det budskapet vill vi redan nu framföra till regeringen och författarna av departementspromemorian. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i fråga om den enhälliga delen av civilutskottets betänkande och i övrigt bifall till reservationen, som tidigare har kommenterats av Birgitta Dahl.

Herr talman! Jag hoppas att Bertil Danielssons inlägg inte har skapat några frågetecken vad gäller innehållet i den del av betänkandet om vilket enighet råder. Det är väl klart dokumenterat att de två moderatmotionerna 1826 och 1835 i motsvarande del har avstyrkts. På de områden som dessa motioner berör gäller fortfarande lagstiftningen. I sitt senaste anförande sade också Bertil Danielsson att han inte hade något annat yrkande än utskottets, men av hans tidigare anförande kunde man få uppfattningen att inte alla stod bakom betänkandet i denna del.

BERTIL DANIELSSON (m) replik:

Herr talman! I mitt inlägg talade jag mest om begreppet fritidsbebyggelse i olika delar av landet. De motioner som Magnus Persson nämnde berörde jag över huvud taget inte i mitt anförande. Därför finns det inte heller någon anledning att bemöta den kritik som han riktade mot mig. Mitt inlägg gick ut

på att göra vissa förtydliganden av vad som egentligen gäller inom området fysisk riksplanering.

Nr 155

Onsdagen den
28 maj 1980

MAGNUS PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag är nöjd med det förtydligande som Bertil Danielsson gjorde i sitt senaste inlägg.

*Planläggning och
byggande m. m.*

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag skall tala om barnsäkerhet och markreservation för barnstugor.

Olycksfallen är ett av de största hälsoproblemen bland barn. Aktuella undersökningar visar att mellan 10 och 16 % av barnen i vårt land varje år måste åka till sjukhus efter en olycka. Mellan 5 000 och 10 000 barn skadas så svårt att de måste läggas in på sjukhus. 200–250 barn omkommer varje år till följd av olycksfall. Det innebär att olycksfallen är den vanligaste dödsorsaken bland barnen.

Forskningen har visat att de flesta barnolyckor beror på direkta risker i barnens miljö. Det gäller att göra den miljö som barnen vistas i så säker som möjligt, både i och utom hemmet. Det gäller över huvud taget miljön i vårt samhälle.

Den 1 juli 1973 infördes bestämmelser i byggnadsstadgan som går ut på att alla nybyggda lägenheter skall vara försedda med viss barnsäkerhetsutrustning, bl. a. fönsterspärrear, petsäkra eluttag, låsbart medicinskåp och spisskydd. Bestämmelserna gäller också vid ombyggnad av äldre lägenheter.

När den här förändringen i byggnadsstadgan infördes, diskuterades frågan om bestämmelserna också skulle gälla retroaktivt för lägenheter byggda före 1 juli 1973. Planverket och riksrevisionsverket förordade detta. Men riksdagens beslut blev att lagen inte skulle gälla retroaktivt. Det innebär att från tillämpningen av bestämmelsen om barnsäkerhet har det äldre bostadsbeståndet undantagits, dvs. sådana lägenheter som var under byggnad eller stod färdiga vid normens ikraftträdande den 1 juli 1973.

Under 1970-talet har byggandet av lägenheter varit mycket ringa. Med nuvarande låga utbyggnadstakt förnyas inte mer än 1–2 % av vårt bostadsbestånd varje år. Eftersom man bygger så litet och eftersom bestämmelserna om barnsäkerhet i hemmen inte omfattar det äldre beståndet, kommer det att dröja mycket länge innan bestämmelserna i Svensk byggnorm och åtgärder mot barnolycksfall har fått full verkan. Olyckor i hemmen kommer alltså även i fortsättningen att vara vanliga, om man inte ändrar lagen och ger den en retroaktiv verkan. Man har beräknat att mellan 5 och 10 miljoner barnolycksfall kommer att hända i hemmen, innan byggnormens bestämmelser genomförts. Kostnaderna för samhället kommer att ligga på 2,5–5 miljarder kronor. Sedan finns det givetvis i detta sammanhang kostnader som inte går att mäta i pengar.

Den ensidiga satsningen på småhus när det gäller byggandet leder till att barn som bor i moderna enplansvillor skyddas genom fönsterspärrear från att

falla ut genom fönstren, samtidigt som 95 % av lägenheterna i 1960-talets höga flerfamiljshus saknar sådana fönsterspärrear. På senare tid har en betydande produktutveckling ägt rum när det gäller barnsäkerhetsutrustning. En del av denna utrustning är lätt att anbringa i äldre lägenheter i form av s. k. efterutrustning. Det gäller framför allt sådana produkter som från barnsäkerhetssynpunkt prioriteras högst. Att förse även det äldre bostadsbeståndet med sådan efterskyddsutrustning kostar enligt Svensk byggnorm mellan 200 och 300 kr. per lägenhet.

I sin skrivning hänvisar utskottet till barnolycksfallsutredningen. Denna utredning konstaterade att det helt övervägande antalet bostäder inte berörs av de nya normerna för säkerhet och att det, som jag nyss sade, skulle kosta bara mellan 200 och 300 kr. att utrusta även äldre lägenheter. Mot bakgrund av det stora antalet barnolycksfall och den jämförelsevis låga kostnaden fann utredningen det angeläget att också det äldre bostadsbeståndet kompletterades med barnsäkerhetsanordningar, alltså en retroaktiv lagstiftning.

Utskottet däremot avstyrker vpk-motionen med samma krav, nämligen att lagstiftningen bör göras retroaktiv och omfatta även äldre lägenheter, med att det nu inrättas ett barnmiljöråd, som kommer att ha till uppgift att svara för barnmiljöfrågor och barnsäkerhetsfrågor. Men det är ju inte alls samma sak och är heller ingen garanti för förebyggande av barnolyckor. Utskottet smiter undan i år precis som förra året, då samma krav restes från vänsterpartiet kommunisterna. Vid den tidpunkten hette det att man väntade på att barnsäkerhetsutredningen skulle bli färdig. Nu är utredningen färdig, och den har kommit fram till samma saker som vpk-motionen tar upp. Då hittar utskottet på en annan förevändning för att slippa ifrån ansvaret för förebyggande av barnolyckor.

Vi från vänsterpartiet kommunisterna menar att det inte är försvarbart med en skyddslag för barnsäkerhet, som inte fungerar för den största delen av vårt bostadsbestånd. Därför är det nödvändigt att lagstiftningen får en retroaktiv verkan, och därför yrkar jag bifall till motionen 533.

Herr talman! Jag vill sedan övergå till att tala om det nödvändiga i att reservera mark för barnomsorgens utbyggnad. Det var inte många år sedan vänsterpartiet kommunisterna, folkpartiet och centerpartiet reserverade sig mot socialdemokrater och moderater i socialutskottet för att mark skulle reserveras för barnomsorgen. När det sedan blev en borgerlig regering, svek man det kravet och den reservationen. Regeringen har tillsatt olika utredningar för att kartlägga varför barnomsorgen inte byggs ut i kommunerna som den skall enligt femårsplanen.

Svaren man fått från kommunerna är för det första att det saknas resurser att bygga ut – det fattas pengar – och för det andra att det fattas mark, framför allt i tätortskommunerna förstås. Att det fattas mark är den andra i storleksordningen av orsakerna till att utbyggnaden hindras av rent praktiska förhållanden.

Det finns omkring 1,5 miljoner barn i åldrarna 0–14 år. 180 000 av dem har plats på daghem eller fritidshem och ytterligare 100 000 har plats i familjedaghem. Det innebär att 1,2 miljoner barn saknar plats.

När riksdagen anslöt sig till regeringens överenskommelse med Kommunförbundet om att bygga 100 000 platser i daghem och 50 000 i fritidshem fram till 1981, var det bara vänsterpartiet kommunisterna som hade en annan mening. Vi menade att den överenskomna utbyggnadstakten var alldeles för låg för att man inom rimlig tid skulle få en acceptabel utbyggnadsnivå. Vi ville att det under samma period skulle byggas 250 000 platser. Nu visar det sig att inte ens de 150 000 platserna kommer att klaras, och ett av skälen är att det fattas mark att bygga barnstugorna på.

Herr talman! För att få en stadsplan godkänd måste man reservera mark för bilarnas parkeringsplatser – 1,2 parkeringsplatser för varje lägenhet. Det innebär att det avsätts ungefär 35 kvadratmeter per lägenhet för detta. För barnens behov av barnomsorg behöver man inte avsätta en enda kvadratmeter.

I jämförelsen mellan barnen och bilarna förlorar barnen stort. Det är viktigt att avsätta mark för parkering men inte för barnstugor – det är tydligen så man resonerar, och så resonerar civilutskottet också.

Det är ett gammalt vpk-krav att mark skall reserveras för barnstugorna. Redan barnstugeutredningen föreslog detta, men markreservationsförslaget togs inte upp i propositionen om förskoleverksamheten. Enigheten har varit stor i riksdagen om att det behövs markreservation för barnstugorna – för bara några år sedan gick vänsterpartiet kommunisterna, folkpartiet och centern, som jag sade tidigare, samman i en reservation som just krävde att mark skulle avsättas för barnomsorgens behov.

Det kravet har både folkpartiet och centerpartiet släppt i olika omgångar. Jag tycker att särskilt Gabriel Romanus har svikit stort i den här frågan, speciellt som han har haft möjlighet att agera i regeringsställning. Att jag anklagar just honom beror på att han var en av dem som tog upp frågan i den reservation jag nyss nämnde. Där ser man hur lätt det är att springa ifrån tidigare utfästelser. Man får inte mycket förtroende för ett sådant handlande.

När dessa krav nu ställs från vpk ensamt, har utskottet slagit ifrån sig med hänvisning till bygglagsarbetet. Nu finns den nya PBI-utredningens förslag, och den utredningen har inte alls tagit upp denna fråga. Det enda som står i betänkandet är att det skall finnas tillräckligt med utrymme för lek, motion och andra fritidsaktiviteter och tillräckliga möjligheter till samhällelig och kommersiell service. Inte något som förpliktar till reservation av mark för barnstugor finns med. Jag har lusläst texten för att förhoppningsvis hitta en sådan passus.

Det finns, herr talman, med andra ord all orsak i världen att denna gång bifalla vänsterpartiet kommunisternas krav om markreservation för barnomsorgen.

Så en sista sak. I utskottsbetänkandet hänvisas också till planeringsgruppen för barnomsorg och vad denna grupp inom socialdepartementet har gjort. Just i denna utredning konstateras att bl. a. bristen på mark stoppar utbyggnaden av barnomsorgen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vänsterpartiet kommunisternas motion

Onsdagen den
28 maj 1980

*Planläggning och
byggande m. m.*

BERTIL DAHLÉN (fp):

Herr talman! Anledningen till att jag tar till orda är närmast att de södra fjällområdena har nämnts här i diskussionen. Jag vill i anslutning därtill nämna att folkpartiregeringen påpekade att det behövdes en bättre planering av just dessa områden, och det gäller då Kopparbergs län. I kompletterande skrivningar har senare uttalats att detta med tanke på sysselsättningen inte skall tolkas så att man skall införa något totalstopp för utbyggnaden.

Lars-Ove Hagberg talar om att kommunerna i de södra fjällområdena står maktlösa. Jag vill tillbakavisa detta. Jag sitter med i länsstyrelsen för Kopparbergs län, och jag vet att man där gör allt för att uppnå balans mellan önskemålet att få en planläggning och strävandena att ge människorna i dessa områden, som ju är glesbygdsområden, sysselsättning.

Förra veckan behandlades ett ärende som gällde Grantjällsstöten – jag var visserligen inte med i själva debatten, men väl i förberedelserna för behandlingen av frågan. I det fallet gick länsstyrelsen till väga på det sättet att den gav ett tillstånd för utbyggnad under tio år, men man sade att ytterligare dispens icke skulle ges förrän en riktig planering av området åstadkommits.

Jag tror alltså att länsstyrelsen i Kopparbergs län har de här frågorna under kontroll. Är det något jag personligen är oroad över, så är det att man kanske är alltför restriktiv i den länsstyrelsen, vilket kan innebära att detta får återverkningar på sysselsättningen. Det är nämligen så att man inte bara kan omplacera folk och flytta dem från fjällbygden till t. ex. Stockholm eller Faluregionen. De som har sin arbetsplats där uppe vill gärna fortsätta att arbeta i sin hembygd, och jag tror att man måste ta hänsyn även till detta.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till civilutskottets hemställan på alla punkter.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! När Bertil Dahlén går in i debatten och försvarar sitt fögderi i de södra fjällområdena, så har han kanske inte helt rent mjöl i påsen. Som lekman i länsstyrelsen i Kopparberg försvarar han den politik man för där och som går ut på att man tillåter en exploatering under tio år. Han är naiv nog att tro att man efter tio år skall riva ner den här stugbyn och att exploateringen därmed skall upphöra. Han väntar alltså på en planering som nog lär dröja, eftersom vi nu har hört att Kjell Mattsson väntar på sina utredningar, och civilutskottet och riksdagen vill tydligen inte göra någonting.

Men, Bertil Dahlén, i Malungs kommun är det kris. Det är kris eftersom de flesta byggjobbarna dras till de södra fjällområdena. Det är brist på byggjobbare i den centrala delen av kommunen. Det borde ju Bertil Dahlén veta som bor i det här området. Dessutom satsar de stora byggföretagen på det södra fjällområdet, och det har kommunen ingen som helst möjlighet att stoppa. Det är dit som penningströmmen går. Kommunen skulle verkligen behöva satsa på åtgärder som löser sysselsättningsproblemen så att bygnadsarbetarna i de centrala delarna av kommunen kan bo kvar där. Det

behövs kraftåtgärder, Bertil Dahlén, så att länsstyrelsen slipper fatta sådana här beslut, som jag vill beteckna som idiotiska. Jag vill tillägga att tjänstemännen i länsstyrelsen var emot beslutet, så det var lekmanapolitikerna som i det här fallet tydligen kände ett tryck från de penningstarka personerna.

BERTIL DAHLÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag vill inte beteckna de av länsstyrelsen fattade besluten som idiotiska. Bakom fanns det ett starkt önskemål. Frågan bordlades nämligen en månad tidigare, och det fanns ett mycket starkt tryck från Malungs kommun att få den här möjligheten. I bakgrunden fanns det ett rederi som kunde marknadsföra stugbyplatserna.

Det är sant att det byggs så att det finns stora möjligheter att riva. Jag tror att vi skall kunna lösa problemen i de södra fjällområdena och att vi inte befinner oss i en så stor kris. Men det är nog att skjuta över målet, om man, som vpk föreslår i motionen, vill stoppa allt byggande i fjällen, såvida inte stommen är uppe. Jag tycker att detta är att ta till mycket drastiska metoder. Däremot håller jag med Lars-Ove Hagberg om att vi bör hålla ögonen på de här sakerna, så att det blir en vettig planering. Även om det har verkat ovänligt här i kväll, vill vi hälsa alla turister välkomna till Dalarna. På den punkten tror jag att Lars-Ove Hagberg och jag är överens.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Ett rederi med stora pengar var motivet för Bertil Dahlén när beslutet fattades i länsstyrelsen, vilket framgick av det senaste inlägget.

Beträffande vpk-motionen vill jag säga att vi önskar ett uppehåll med byggandet under två år för att man skall kunna få en ny planering. Så förhåller det sig med vpk-motionen.

BERTIL DAHLÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag anser inte att det är fel att ett rederi är med i bilden, eftersom vi i Dalarna behöver allt stöd för att få turismen att klaffa. Vi har ett bolag som driver detta, men alla landskap konkurrerar ju med varandra, och kan vi få hjälp med marknadsföringen är vi tacksamma för det.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av vad civilutskottets ordförande Kjell Mattsson sade i sitt anförande.

Jag skall kanske först erinra om att Kjell Mattsson i en replik till Marianne Karlsson i det ärende som tidigare behandlades sade att hon läste propositionen om ändring i byggnadslagen som en viss potentat läser Bibeln. För min del kan jag bara konstatera att Kjell Mattsson inte är sämre i det fallet. Han har nämligen gjort precis likadant.

När Kjell Mattsson vill göra gällande att vad jag sade i en debatt i riksdagen den 11 december 1979 när det gällde fysisk riksplanering på något sätt skulle stå i ett motsattnförhållande till vad Lars-Ove Hagberg har sagt i debatten i

Onsdagen den
28 maj 1980

---

*Planläggning och
byggande m. m.*

kväll eller till innehållet i den motion som behandlas har han fel. Han måste också vara medveten om detta.

Jag vet inte om det här är ett led i en strävan att på allt sätt försöka misstänkliggöra de vpk-förslag eller de vpk-motioner som kommer. Men jag vill gärna säga att jag tycker att det är ett osnyggt sätt att agera på.

Eftersom jag inte alls känner igen vad som sades, hämtade jag protokollet från den 11 december 1979. Vid ett tillfälle uttalade jag mig om den fysiska riksplaneringen och dess fortsättning. Detta skedde i anslutning till att moderata samlingspartiet ville sätta stopp för arbetet med den fortsatta fysiska riksplaneringen. Jag invände då att motiven för en fysisk riksplanering fortfarande är mycket starka och att det därför finns skäl att fortsätta arbetet med denna. Vidare framhöll jag att det inte fanns någonting som sade att man skulle kunna avsluta det hela utan menliga följder. Beträffande frågan om fysisk riksplanering yttrade jag följande: "Den proposition som riksdagen i dag har att ta ställning till på detta område innehåller väsentliga inslag av betydelse för den fortlöpande fysiska riksplaneringen." Sedan övergick jag till att tala konkret om frågan om vattenkraftsutbyggnaden, närmast utbyggnaden av Västerdalälven. Vi hade nämligen fått vpk-motionen bifallen av civilutskottet.

Jag har velat göra det här inpasset, inte därför att jag är speciellt känslig när jag blir återopad felaktigt på det sätt som Kjell Mattsson har gjort i debatten, utan därför att jag och mina partikamrater har kunnat märka att det så att säga finns en trend, att man på sistone alltmer börjat söka misstänkliggöra vpk-motioner och vpk-förslag på olika sätt. Vi kommer självfallet att fortsättningsvis vara uppmärksamma på sådana tilltag.

KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Egentligen läste Tore Claeson upp ett intyg på att jag citerade rätt när jag sade att han i debatten i december anförde att propositionen innehöll väsentliga inslag av betydelse. Det kasserade jag in som ett stöd från vpk:s sida för den uppläggning som vi då gav åt arbetet med den fortsatta fysiska riksplaneringen.

När jag sedan lyssnade på Lars-Ove Hagberg argumenterade han för vpk-motionen från januari genom att göra gällande att riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen inte alls dög. Det var en mängd av andra åtgärder av förbudskaraktär som skulle införas – och det är någonting som går utöver vad vi var överens om i december.

Det kanske inte är något direkt motsatsförhållande, men yrkandena i vpk-motionen är alltså helt andra och mycket längre gående än det uttalande om stöd för principerna i den fortsatta fysiska riksplaneringen som jag citerade från Tore Claesons anförande i december.

TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Helt kort vill jag bara notera att Kjell Mattsson nu har erkänt att det som jag sade i debatten före jul inte står i motsättning till innehållet i

den vpk-motion som behandlas i dag eller till det som Lars-Ove Hagberg sade. Jag noterar det med tacksamhet.

KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Jag förstår inte riktigt var Tore Claeson får sin argumentering ifrån. Jag har hela tiden bara konstaterat att vpk i dag ställer en hel del yrkanden som de inte ställde i december 1979, yrkanden som inte är förenliga med den fysiska riksplaneringen utan som innebär ett direkt ingrepp i de kommunala planeringsomgångar som vi nu har och i det system som vi använder.

Man menar alltså i dag från vpk:s sida att det inte räcker med de riktlinjer som vi antog i december 1979 utan att de är verkningslösa och att man måste gå längre – det måste väl vara ett riktigt konstaterande, för annars förstår jag inte varför man väckt motionen.

TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Det kan möjligen bero på att vi dag behandlar en annan fråga än vi gjorde i december 1979. Då behandlade vi inte frågan om spekulation i fjällvärlden och andra fritidsområden här i landet och förslag om hur sådant skulle kunna motverkas. Det har vi behandlat här i dag.

BIRGITTA DAIL (s):

Herr talman! I mitt inledningsanförande uttalade jag min förvåning och besvikelse över att inte ens folkpartiet numera tycks ansluta sig till de krav som man stod bakom i folkomröstningskampanjen. För att möjliggöra ett snabbt genomförande av den nya energipolitiken fanns det i den avvecklingsplan som linje 2 förde fram och som folkpartiet stod bakom en rad uttalanden med direkt anknytning till de frågor vi behandlar i dag, bl. a. det mycket konkreta kravet att plan- och bygglagstiftningen skall anpassas till höjda hushållningskrav och till ett behov att snabbt få fram alternativa uppvärmningsformer.

I majoritetsskrivningen i betänkandet säger man, i direkt strid med detta krav – och det står folkpartiet bakom: "Även enligt utskottets mening är det inte aktuellt" – inte aktuellt, alltså – "att tillföra det fortsatta beredningsarbetet" – med plan- och bygglagen – "detaljregler" – som man alltså kallar den nya energipolitiken – "om hur den ena eller den andra faktorn skall slå igenom som ett planeringskrav." När sedan en representant för folkpartiet begärde ordet trodde jag det var för att deklarerat att man står fast vid folkomröstningsresultatet och vid den linje som man stod för i folkomröstningskampanjen.

Jag måste, herr talman, avsluta mitt inlägg i den här debatten med att med stort beklagande konstatera att så inte tycks vara fallet. Då finns det ingen garanti för att de här kraven genomförs – med mindre än att vi får majoritet för den socialdemokratiska reservationen här i dag.

Nr 155

Onsdagen den
28 maj 1980

---

*Planläggning och
byggande m. m.*

Onsdagen den
28 maj 1980

*Planläggning och
byggande m. m.*

KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Birgitta Dahl säger att hon är besviken på folkpartiet, som inte stöder socialdemokraterna i de här energipolitiska frågorna.

Men, Birgitta Dahl, det är väl egentligen *vi* som skall vara besvikna på socialdemokraterna. När det gäller energipolitiken har regeringen lagt fram en proposition som bygger på de utfästelser som vi gjorde i linje 2 och som vi kämpade för. Det har inte hindrat socialdemokraterna från att motionera även mot den propositionen. Men detta kommer vi tillbaka till i morgon. Vi kan naturligtvis föra en debatt om det här i kammaren varje dag, men jag tror inte det skulle tjäna mycket till.

Vad gäller dagens frågor har de krav som ställts i motionen redan tillgodosetts. Vi har ett arbete som pågår i många olika organ, och vi tror på det arbete som pågår. Att Birgitta Dahl inte gör det är naturligtvis tråkigt, eftersom Birgitta Dahl själv sitter med i en del av de organen och arbetar där.

Jag tror inte att det för debatten något vidare framåt och inte heller att det gör kammarens ledamöter så mycket gladare, om vi fortsätter den här debatten längre och fortsätter den i morgon också. Vi har alltså en energiproposition och vi har ett arbete som pågår i en mängd organ som är tillsatta av riksdag och regering; vi har stadsförnyelsekommittén, vi har fritidsboendekommittén och vi arbetar med den fysiska riksplaneringen. Där finns riktlinjer, och man arbetar där för att komma fram till regler som skall göra att energipolitiken och det vi kämpade för i linje 2 skall förverkligas.

BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! På den här punkten har Kerstin Ekman fel.

Det är ju så att vi har den här punkten i linje 2:s utvecklingsplan av det sakskalet att det nu aktuella förslaget till plan- och bygglag icke tillgodoser de krav vi måste ställa, om vi skall kunna klara att utveckla det nya energisystemet.

Den proposition som regeringen har lagt fram i vår innebär i långa stycken ett fullföljande av linje 2, men icke på denna punkt. Här finns det inte ett enda sakligt förslag. Man hänvisar till kommande propositioner och, för förberedelserna, bl. a. till energihushållningsdelegationen. Men den har ännu icke med ett enda ord behandlat de här frågorna. Därför vet jag inte, herr talman, om Kerstin Ekmans argumentation här grundade sig på bristande kunskap – jag får hoppas det, därför att det andra alternativet ur saklig synpunkt är sämre. Jag hoppas att den inte byggde på brist på vilja.

Ni har fel, och ni har fortfarande chansen att erkänna det. Jag är angelägen om att vi skall kunna arbeta tillsammans för ett fullföljande av folkomröstningsresultatet på det här området också, men då duger inte de förslag som nu föreligger – de räcker inte till. Då hjälper det inte med det arbete som pågår i andra utredningar, vilkas förslag inte blir färdiga till nästa vinter, när riksdagen skall ta ställning till mera detaljerade förslag om energihushållning

och till den nya plan- och bygglagen. Det finns inga bra förslag på det området nu, och därför behövs det riksdagsuttalande som vi begär.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 och 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föränleddes av bifall till motion 585 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkande 31 mom. 1 och 2 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föränleddes av bifall till motion 585 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 302
Nej - 17

Mom. 3-5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Per Bergman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Birgitta Dahl begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkande 31 mom. 6 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Per Bergman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Birgitta Dahl begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 160
Nej - 159

Onsdagen den
28 maj 1980

*Plantäggning och
byggande m. m.*

Mom. 7 och 8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna 453 av Lars Werner m. fl. och 1498 av Bonnie Bernström och Margareta Andrén, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkande 31 mom. 9 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna 453 av Lars Werner m. fl. och 1498 av Bonnie Bernström och Margareta Andrén.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 296
Nej - 22
Avstår - 1

Mom. 10-12

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 583 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkande 31 mom. 13 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 583 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 302
Nej - 17

Mom. 14 och 15

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Föredrogs socialutskottets betänkande 1979/80:46 med anledning av i propositionen 1979/80:100 gjorda framställningar inom socialdepartementets verksamhetsområde såvitt gäller barnomsorg m. m. jämte motioner.

TREDJE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkt 1 (Bidrag till driften av förskolor och fritidshem)

Regeringen hade i proposition 1979/80:100 bil. 8 (socialdepartementet) under punkten D 3 (s. 81–83) såvitt här var i fråga föreslagit riksdagen att dels anta inom socialdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen om finansiering av statsbidrag till förskole- och fritidshemsverksamhet, dels till Bidrag till driften av förskolor och fritidshem för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 3 430 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motion 1979/80:282 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 2) hemställts att riksdagen till Särskilda insatser för förskolan (socialdepartementet) för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 50 000 000 kr.

Utskottet hemställde

1. beträffande anslag till särskilda insatser för förskolan att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:282 yrkandet 2,
2. beträffande socialavgiftens storlek att riksdagen med anledning av regeringens förslag skulle anta vid betänkandet som bilaga fogat förslag till lag om ändring i lagen (1976:381) om barnomsorg,
3. beträffande medelsanvisningen att riksdagen till Bidrag till driften av förskolor och fritidshem för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 3 430 000 000 kr.

Reservation hade avgivits *beträffande anslag till särskilda insatser för förskolan* av Göran Karlsson, Evert Svensson, John Johnsson, Ivar Nordberg, Kjell Nilsson, Lena Öhrsvik och Anita Persson (alla s) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:282 yrkandet 2 till Särskilda insatser för förskolan för budgetåret 1980/81 under femte huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 50 000 000 kr.

Onsdagen den
28 maj 1980

Barnomsorg
m. m.

Punkt 2 (Bidrag till hemspråksträning i förskolan)

Regeringen hade under punkten D 4 (s. 83 och 84) föreslagit riksdagen att till Bidrag till hemspråksträning i förskolan för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 22 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motion 1979/80:497 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställdes

1. att riksdagen uttalade att det borde införas en skyldighet för kommunerna att ordna modersmålsträning (hemspråksträning) för alla invandrabarn i förskoleåldern,

2. att riksdagen beslutade att anslaget under Socialdepartementet D 4 Bidrag till hemspråksträning i förskolan höjdes med 13 000 000 kr. till 35 000 000 kr. för att möjliggöra att samtliga invandrabarn i förskolan, oavsett ålder, skulle kunna omfattas av verksamheten och att viss uppsökande verksamhet bland invandrabarn som ej fanns i samhällets barnomsorg kunde påbörjas.

Utskottet hemställde

1. beträffande frågan om kommunernas skyldighet att ordna hemspråksträning att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:497 yrkandet 1,

2. beträffande medelsanvisningen att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1979/80:497 yrkandet 2 till Bidrag till hemspråksträning i förskolan för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 22 000 000 kr.

IVAR NORDBERG (s):

Herr talman! Det är ett mycket begränsat barnomsorgsbetänkande som vi har att behandla i dag. Barnomsorgens framtida utbyggnad och vissa kvalitetsfrågor inom barnomsorgen kommer att behandlas av riksdagen till hösten.

Till dagens betänkande har vi socialdemokrater emellertid en reservation, där vi tar upp en del av kvalitetsfrågorna inom barnomsorgen. Vi har från socialdemokraternas sida i flera år krävt att riksdagen skulle ställa ytterligare 50 milj. kr. till socialstyrelsens förfogande för insatser inom barnomsorgens område, och vi upprepar det kravet också i år. De här pengarna skulle alltså kunna tilldelas kommunerna i syfte att förbättra kvaliteten inom barnomsorgen. Med hjälp av dessa medel skulle kommunerna få en möjlighet att exempelvis öka personaltäteten i vissa barnstugor som har särskilda behov och problem.

Det finns många barnrika kommuner som har ambitionen att bygga bort den kvantitativa bristen men som tyvärr inte har ekonomiska möjligheter att nå upp till en i alla avseenden behövlig personaltätet. Vissa kommuner har större problem än andra, och i regel är det kommunerna med de största problemen som också har den sämsta ekonomin.

Mot den bakgrunden har vi ansett det vara nödvändigt med ett särskilt stöd, som kan fördelas efter behoven mellan kommunerna och inom

kommunerna användas i de barnstugor där de särskilda behoven är störst. Med hjälp av de av oss föreslagna 50 miljonerna skulle man kunna klara en önskvärd och nödvändig kvalitetsförbättring inom delar av barnomsorgen. Tyvärr måste vi konstatera att den borgerliga majoriteten även i år avvisar detta förslag. Jag ber därför att få yrka bifall till vår reservation vid socialutskottets betänkande nr 46.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! I motionen nr 497 har vpk ställt två krav: dels att riksdagen uttalar att modersmålsträning skall göras till en principiell skyldighet för invandrarbarnen, dels att anslaget till statsbidrag till kommunerna för sådan verksamhet skall höjas med 13 000 000 kr.

Det första yrkandet har av utskottet felaktigt uppfattats så att det bara skulle gälla kommunernas skyldighet att ordna sådan undervisning. Vi har velat gå ett steg längre och i princip jämställa modersmålsträningen i förskoleåldern med den allmänna skolplikten. Naturligtvis följer därav också en skyldighet från samhällets sida att ordna sådan undervisning.

Den utomordentligt stora betydelse som kunskaper och kännedom om det egna språket har för barnens språkliga och därmed sociala utveckling finns belagd i ett flertal vetenskapliga undersökningar. Det har också visats att det är alltför sent att sätta in undervisningen i 5-6-årsåldern, eftersom grundläggande delar av barnens språkutveckling då redan är avslutade. Den slutsats man måste dra av detta är att modersmålsundervisningen bör sättas in när barnets språkutveckling börjar, och den bör göras obligatorisk för alla invandrarbarn i förskoleåldern. Det enda skäl som kan accepteras för att göra undantag från obligatoriet måste vara att barnets språkträning tillfredsställande ordnas på annat sätt.

Vi har tidigare när vi ställt förslaget om obligatorisk modersmålsträning och modersmålsundervisning bemötts med argumentet att det skall råda valfrihet för föräldrarna att avgöra om barnen skall få sådan undervisning eller inte. Det skulle strida mot riksdagens beslut om principerna för invandrapolitiken att införa ett obligatorium. Vi anser att i den mån detta resonemang inte grundar sig på okunnighet, så ger det uttryck för en rent cynisk inställning och ett komplett ointresse för invandrarbarnens situation.

För att invandrarbarnen skall ha valfrihet fordras att de i största möjliga utsträckning uppnår jämställdhet med de svenska barnen, och en förutsättning för det är en likvärdig språkutveckling. Lika väl som det finns politiker och myndigheter på olika nivåer som inte inser dessa enkla förhållanden så kan det finnas invandrarföräldrar som inte gör det. Dessa föräldrars misstag kan inte, under någon valfrihetens täckmantel, få orsaka barnens sociala utslagning. Vi har allmänt accepterade lagar här i landet som tryggar barnens rätt till undervisning och utbildning, oavsett vad föräldrarna tycker. Dessa lagar måste också till sin innebörd gälla för invandrarbarnen. Men deras speciella situation gör att det fordras speciella åtgärder för att åstadkomma det.

Onsdagen den
28 maj 1980

*Barnomsorg
m. m.*

Man kan mot vårt förslag om obligatorisk modersmålsträning för invandrarbarn i förskoleåldern anmärka, att det skulle försätta invandrarbarnen i en särställning. Men man glömmer då att invandrarbarnen redan befinner sig i en sådan särställning, som diskriminerar dem i förhållande till svenska barn. Och vad det gäller är att den särställningen måste brytas. Det kan inte ske genom önsketänkande eller en allmänt välvillig inställning. Det fordras konkreta åtgärder, och vårt syfte med motionen är att riksdagen skall ta ställning för att sådana åtgärder verkligen skall komma till stånd.

Utskottet yrkar nu avslag på det första av motionsyrkandena med hänvisning till den kommitté som tillkallats för att se över hela frågan om språksituationen för invandrarbarn i förskoleåldern. Utskottet säger sig också ha inhämtat att kommittén i september kommer att avge ett delbetänkande om kommunernas skyldighet att anordna modersmålsträning. Jag blev minst sagt förvånad över den uppgiften, eftersom jag vet att det i kommitténs direktiv också ingår att den skall bedriva arbetet i nära samarbete med invandrarorganisationerna. Det skulle knappast ha varit förenligt med direktiven i den delen om kommittén redan skulle ha beslutat sig på denna den mest centrala punkten i sitt arbete efter att bara ha haft en inledande utfrågning med invandrarorganisationerna. Jag tyckte därför att det fanns anledning att kontrollera utskottets uppgift. Det visade sig då också att det delbetänkande som kommittén är beredd att avge inte alls är av så stor betydelse som man kan tro efter att ha läst utskottsbetänkandet. Bakgrunden är helt enkelt regeringsrättens dom från mars i år, där det slås fast att det i dag inte existerar någon formell skyldighet för kommunerna att över huvud taget bedriva någon modersmålsträning för invandrarbarn i förskoleåldern. Det som sägs i propositionstexten till barnomsorgslagen om hemspråksträning för 5-6-åringar har inte status av lag. Kommittén är nu beredd att rätta till riksdagens misstag på den här punkten, men såvitt jag förstår innebär det inte något slutligt ställningstagande till frågan om invandrarbarnens rätt till modersmålsträning i förskoleåldern. Kommitténs arbete och nära förestående delbetänkande är således inget skäl för att riksdagen skall avstå från att säga sin mening om modersmålsträningens omfattning.

Däremot finns det utomordentligt starka skäl som talar för ett uttalande från riksdagens sida. Det skulle kunna garantera möjligheterna för kommittén att verkligen göra en allsidig belysning av hela frågan och att lägga fram förslag som verkligen kan rätta till de nuvarande bristerna.

Regeringen har bundit kommittén till händer och fötter genom de direktiv som gått ut till samtliga kommittéer och där man kan läsa: "Utgångspunkten skall vara att alla förslag som kommittén lägger fram skall kunna genomföras inom ramen för oförändrade resurser inom det område som förslagen avser. Det innebär att om kostnadskrävande förslag läggs fram måste samtidigt visas hur förslagen kan finansieras genom besparingar i form av rationaliseringar och omprövning av pågående verksamhet inom utredningsområdet."

Jag måste ställa frågan: Hur skall över huvud taget några meningsfulla förslag till reformering och utbyggnad av modersmålsträningen för invand-

rarbarn kunna läggas fram under sådana förutsättningar? Hur skulle det vara möjligt att göra omdisponeringar av en verksamhet som ännu inte är till närmelsevis utbyggd?

Jag har vid upprepade tillfällen i den här kammaren talat om invandrarbarnens och invandrarungdomens svåra situation, med arbetslöshet, skolproblem och sociala problem av annan art, och om vilken betydelse bristerna i kunskaper om det egna språket, om den egna kulturen och historien har för dessa förhållanden. Jag skall inte nu upprepa vad jag tidigare sagt om detta. I den mån kammarens ledamöter alltjämt är okunniga om dessa förhållanden måste det bero på ovilja att tillägna sig kunskaperna, inte på brist på tillfällen att tillägna sig dem. Jag nöjer mig med att konstatera att stora delar av en generation invandrarbarn och invandrarungdomar i dag är socialt utslagna eller hotas av social utslagning. Inför detta är regeringen och socialutskottet beredda att förhålla sig helt passiva.

Herr talman! Även det andra yrkandet i motionen avstyrks av utskottet. Vpk anser att anslaget till bidrag till kommunerna för hemspråksträning bör höjas med 13 milj. kr. till 35 milj. kr. Regeringens anslagsförslag innebär i realiteten att verksamheten kommer att försämrats under det kommande budgetåret. Man har då och då skällt på oss kommunister för att vi skulle vara ekonomiskt oansvariga i våra förslag. Vi har tillbakavisat den kritiken och visat på att den bygger på primitiva ekonomiska teorier, som ensidigt riktar sig mot arbetarklassens intressen. Men nu anklagar jag regeringen och socialutskottet för att visa en social oansvarighet som saknar motstycke i svensk politik.

Uteblivande av modersmålsträning för invandrarbarnen får konsekvenser för hela deras liv. Därför måste denna verksamhet successivt byggas ut och nå även barn som inte finns med i samhällets barnomsorg. För att det skall vara möjligt måste anslaget höjas på det sätt vpk föreslår. Jag yrkar bifall till motion 1979/80:497.

GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! I detta betänkande behandlas den del av budgetpropositionen som gäller barnomsorg, och ett antal motioner. Utskottet tillstyrker budgetpropositionen.

Den socialdemokratiska motion som Ivar Nordberg här har talat för är likadan som motioner som riksdagen har behandlat tidigare och avslagit. Utskottet anser inte att det har tillkommit några nya omständigheter som gör att man skulle fatta ett annat beslut nu.

Vad som föreslås i motionen är en anslagsökning med 50 milj. kr. Det är onekligen en stor summa pengar, men i det här sammanhanget är det inte särskilt mycket. Det totala anslaget från staten till kommunernas barnomsorg är 4,6 miljarder – noga räknat 4 590 miljoner – och innebär en ökning med 975 milj. kr. från förra året. Att då föreslå en ytterligare ökning med 50 milj. kr. är naturligtvis någonting som med vanligt riksdagsspråk brukar kallas för ett typiskt överbud från oppositionen.

Utskottet påpekar i sak att kommunerna har möjlighet att minska

Onsdagen den
28 maj 1980

Barnomsorg
m. m.

gruppstorleken och ändå få oförändrat stöd, om man har sådan behov som det talas om i motionen. Det har vi också påpekat tidigare.

Dessutom framhåller utskottet att vi kommer att få tillfälle att behandla kvalitetsfrågor och bidragsfrågor i höst. Då finns det anledning att återkomma till frågorna om hur man skall säkerställa en god kvalitet i barnomsorgen och tillgodose särskilda behov. Men vi finner inte att det är rimligt att nu införa det anslag som det här gäller. Vi tycker inte att det är någon särskilt lyckad konstruktion som föreslås i den socialdemokratiska motionen.

Den kommunistiska motion som behandlas här gäller hemspråksträningen. Det är viktigt att slå fast, att det råder enighet i riksdagen mellan partierna om hemspråksträningens stora betydelse för de invandrarbarn som har den situationen att man talar ett annat språk än svenska i hemmet och att de på dagarna vistas i barnomsorg eller i någon annan svenskspråkig miljö. Det är alltså inte så att riksdagsmajoriteten eller regeringen har någon negativ eller passiv inställning till hemspråksträningens betydelse. Tvärtom, det faktum att vi har en utredning på detta område är ett bevis på att vi anser att det är viktigt.

Det är inte något alldeles lättlost problem – hur man skall tillgodose behovet av hemspråksträning för de många olika språkgrupper som finns på de typiska invandrarorterna. Det går kanske bra för de stora språkgrupperna, men för de grupper som bara har en handfull barn på orten är det sannerligen inte lätt att lösa problemet i praktiken, även om man skulle införa ökade statsbidrag.

Den fråga man möjligen kan ställa, när man läser vpk:s motion, är om behovet av organiserad hemspråksträning är lika stort i de familjer där en av föräldrarna – i regel mamman – är hemma hos barnen. Man kan nästan få intrycket att det även i sådana fall skall vara obligatorisk hemspråksträning i förskolan. Det kan diskuteras om man i det avseendet skall sätta invandrarbarnen i en särställning. Men det är litet oklart skrivet. Vi får väl utgå från att vpk menar att hemspråksträningen på förskolestadiet i första hand skall vara till för de barn som inte har någon förälder hemma på dagtid.

Den andra frågan man ställer sig inför vpk-motionen är hur man i praktiken tänker genomföra den obligatoriska hemspråksträningen. Det måste bli många gränsfall. Hittills har vi låtit föräldrarnas uppfattning om vad som är hemspråket vara avgörande. Men om föräldrarna och myndigheterna har olika uppfattning om ett visst barn skall gå i hemspråksträning eller inte, skall då någon myndighet avgöra vilket språk som talas i hemmet? Det är en fråga som inte är så alldeles lättlost. Jag vill inte säga att det är omöjligt, det får utredningen belysa, men jag tycker att det skulle vara en smula äventyrligt om riksdagen nu fattade beslut i frågan innan vi har fått den ytterligare belyst. Det är det vpk vill. Jag har över huvud taget litet svårt att följa med när Alexander Chrisopoulos först säger att det vore anmärkningsvärt om kommittén skulle vara färdig med ett förslag i den här frågan redan till sommaren, och sedan i nästa andetag anser att riksdagen skall kunna fatta ett

beslut på det mycket magra underlag vi har i dag. Det är inte särskilt logiskt. Vi menar, eftersom det finns en kommitté som enligt sina direktiv skall arbeta snabbt, att det är rimligt att riksdagen får ta del av kommitténs förslag innan den fattar några nya beslut på det här området.

Alexander Chrisopoulos ställde en fråga om innebörden av de direktiv som regeringen har lämnat till alla kommittéer. Den frågan bör väl rimligen, om något är oklart, ställas till regeringen. Jag har uppfattat det så, att kommittéer har möjlighet att föreslå ökade utgifter om det finns särskilda skäl, även om man normalt skall försöka inlemma dem inom en oförändrad kostnadsram för det område kommittén sysslar med. Det råder inget tvivel om att det måste vara utomordentligt svårt att göra väsentliga förbättringar inom den begränsade sektorn hemspråkstråning, om man inte får ökade resurser. Det kan vem som helst konstatera.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

IVAR NORDBERG (s) replik:

Herr talman! Gabriel Romanus sade att det socialdemokratiska yrkandet om ytterligare 50 milj. kr. för förbättring av kvaliteten inom barnomsorgen ute i kommunerna var ett typiskt överbud. För mig är ett typiskt överbud ett sådant förslag som man inte har kostnadstäckning för. Alla de förslag till kostnadsökningar som det socialdemokratiska partiet har presenterat för riksdagen har dock haft motsvarande kostnadstäckning. De typiska överbudena, som icke hade kostnadstäckning, upplevde vi på den tiden då de borgerliga partierna var i oppositionsställning.

Gabriel Romanus säger också att nuvarande statsbidragsbestämmelser ger möjligheter att minska gruppstorlekarna ute i barnstugorna, om det finns sådana behov av särskilda insatser som vi berör i vår motion. Det är riktigt, Gabriel Romanus, men jag har en bestämd känsla av att det är ytterst få kommuner som i dagsläget vill minska antalet platser i barnstugorna, med tanke på den stora brist på platser som råder. Vårt förslag ger i stället möjlighet att öka personaltätheten och samtidigt medverka till att behålla samma antal platser ute i barnstugorna, så att man på det sättet även effektivare kan utnyttja de resurser som finns inom barnomsorgens område.

Gabriel Romanus säger vidare att vi får möjligheter att säkerställa en god kvalitet inom barnomsorgen i höst när regeringsförslaget skall komma. Jag är inte säker på att vi får den möjligheten. Om man tar del av vad som sägs i kompletteringspropositionen på den här punkten finner man att det där klart uttalas att kommunerna inte skall räkna med någon personalförstärkning inom barnomsorgen. Vill man åstadkomma någon form av förbättrad kvalitet inom barnomsorgen är det utan tvivel säkrast att i nuvarande läge ge dessa av socialdemokraterna föreslagna 50 milj. kr. till kommunerna. Genom att rösta på reservationen klarar man den saken.

Barnomsorg
m. m.

Onsdagen den
28 maj 1980

---

*Barnomsorg
m. m.*

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Gabriel Romanus har ställt vissa frågor som jag skall försöka besvara. Han framhåller att det råder enighet om betydelsen av modersmåls-
träning i förskolan. Men det räcker inte långt. Det räcker inte alls att
deklarera enighet kring en viss bestämd fråga. Här gäller det ett förslag om
förbättringar av kommunernas möjligheter att bereda invandrarbarn
modersmålsträning i förskolan. För detta ändamål föreslår vi ett anslag på 15
milj. kr. I och för sig får jag väl vara tacksam, eftersom det nu är första
gången som Gabriel Romanus inte drar den där valsen om vpk:s överbuds-
politik. Nu handlar det ju om 15 milj. kr., och förmodligen skäms han för att
tala om överbud i det sammanhanget. Det är i alla fall positivt att vi slipper
höra de tongångarna.

Det är som sagt 15 milj. kr. som vi i vår motion föreslår skall användas till
förbättringar av modersmålsträningen i förskolan. När vi talar om obligato-
risk modersmålsträning menar vi att det också skall finnas möjligheter för
föräldrarna att begära dispens, dvs. dispens från ett obligatorium.

GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! Jag menar att det socialdemokratiska motionsyrkandet kan
kallas för ett överbud närmast i den bemärkelsen, att i förhållande till den
ökning av anslaget på närmare 1 miljard som regeringen föreslår är en
ytterligare ökning på 50 milj. kr. inte särskilt revolutionerande. För min del
tror jag att det vore oklokt att nu besluta om ett nytt särskilt anslag på 50 milj.
kr., med de praktiska konsekvenser som det skulle få. Jag tror att det är
bättre att man, vid behandlingen av det förslag som regeringen har utlovat,
försöker att bilda sig en uppfattning om hur hela systemet för stöd till
barnomsorgen skall se ut.

Alexander Chrisopoulos säger att det inte räcker med enighet om
allmänna uttalanden. Nej, självklart inte! Jag tror att jag vågar säga, även för
samtliga andra partiers räkning, att det finns en bredvillighet att satsa på
detta område. Det visas ju av att anslaget fördubblades förra året och av att vi
här i Sverige när det gäller hemspråksträning i största allmänhet har rätt
långtgående ambitioner.

Jag tror inte att statsbidraget är det stora problemet när det gäller att bygga
ut hemspråksträningen. Den stora svårigheten är av praktisk art: En av
anledningarna till att utredningen tillsattes var att de två myndigheter som är
verksamma på det här området, socialstyrelsen och invandrarverket, hade
olika uppfattning om hur man skulle bygga ut hemspråksundervisningen. Vi
vet ju att det finns kommuner där man inom ett område på kanske 1 200 à
1 500 lägenheter har 30 olika språk företrädade. Där är det inte statsbidrags-
frågan som är det väsentliga utan de praktiska problemen. Hur skall man lösa
hemspråksträningen i de fallen? Hur långt upp i åldrarna skall man ha
särskilda språkgrupper osv.?

Det är sådana frågor som den här utredningen skall belysa, och det skall
den göra snabbt. När utredningen är klar med sitt arbete hoppas jag att det
skall gå att nå bred politisk enighet om att vidta åtgärder som innebär

förbättringar. Jag har nämligen den uppfattningen att de invandrarbarn som vistas i en miljö där man talar ett annat språk än det som talas i deras hem hör till de mest utsatta av alla barn i Sverige i dag.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Alla de här instanserna, bl. a. invandrarverket, har uttalat sig när det gäller modersmålsundervisningen. De säger att om den målsättning som riksdagen fastställt skall uppnås, så måste modersmålsträningen i förskolan omfatta alla barn, oavsett ålder, och kompletteras med uppsökande verksamhet för de barn som inte berörs av den kommunala barnomsorgen. Invandrarverket och andra myndigheters uppfattning i den här frågan är alltså tillräckligt klar, och det borde den vara också för Gabriel Romanus.

Utskottet har hänvisat till en kommitté som har tillsatts för att utreda frågan om modersmålsträningen. Men i kommitténs direktiv står att kommittén inte får lägga fram några som helst förslag till förbättringar som innebär en kostnadsökning utöver den nuvarande ramen. Gabriel Romanus säger nu att det inte är fråga om pengar utan om metoder. Det strider direkt mot de direktiv som kommittén har fått. Då frågar jag mig: Hur skall kommittén kunna lägga fram några konstruktiva förslag till förbättringar när den inte kan bekosta dem?

*Barnomsorg
m. m.*

IVAR NORDBERG (s) replik:

Herr talman! Av Gabriel Romanus replik fick jag intrycket att han skulle vara beredd att ställa de 50 miljonerna till förfogande – det var ju inte så mycket i och för sig. Jag tror att Gabriel Romanus delar uppfattningen att det verkligen behövs insatser av kvalitativ art på barnomsorgens område. Jag är helt övertygad om att Gabriel Romanus är medveten om att bristerna varierar, mellan olika barnstugor och mellan olika kommuner. Därför skulle ett tillskott på 50 milj. kr. vara värdefullt – det skulle kunna sättas in där behoven är störst och där insatserna bäst behövs.

Gabriel Romanus säger: Låt oss vänta till hösten och avvakta regeringens aviserade förslag! Vilket av dem är det då han avser? Är det det som omtalas i kompletteringspropositionen, där det heter att någon personalförstärkning på barnomsorgens område kan man inte vänta sig? Eller är det någonting annat?

Vi har här i kammaren blivit alltför vana vid stolta allmänna uttalanden från borgerliga ledamöter, alltför besvikna över bristande insatser från regeringens sida och alltför svikna av de borgerliga ledamöternas agerande när de avgörande besluten skall fattas, för att vi skall tro på borgerliga initiativ som skulle innebära stora förbättringar på det här området.

Om Gabriel Romanus verkligen vill medverka till en kvalitativ förbättring av barnomsorgen tror jag det är säkrast att han stöder den socialdemokratiska reservationen.

Onsdagen den
28 maj 1980

*Barnomsorg
m. m.*

GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! När det gäller att förbättra hemspråksträningen tror jag inte att den trånga sektorn är statsbidragen. Det svåra tror jag är att lösa personfrågorna och att få till stånd en bra organisation. Men det är självklart – det sade jag också i ett tidigare inlägg – att det blir mycket svårt för utredningen att föreslå förbättringar av hemspråksträningen utan att detta område får tillföras nya medel. Det sade jag tidigare, och jag hoppas att det uppfattades.

Jag har inte de tilläggsdirektiv som regeringen har lämnat, men om jag inte missminner mig står det där att utredningarna i första hand skall föreslå besparingar som svarar mot de utgiftsökningar de föreslår och på samma område som utgiftsökningarna. Om man föreslår utgiftsökningar utan att föreslå besparingar på motsvarande belopp, så skall man ange särskilda skäl för det. Det lär inte bli svårt för kommittén att klara den uppgiften.

Ivar Nordberg! När det gäller att förbättra kvaliteten inom barnomsorgen innebär de 50 miljonerna – med all respekt för beloppets storlek – bara en marginell ökning av statsbidraget. Samtidigt har man valt en konstruktion som innebär att varje kommun som vill komma i åtnjutande av dessa medel skall inlämna en ansökan till socialstyrelsen, varvid beslut fattas i varje särskilt fall. Jag tror inte att det är det bästa sättet. I stället tror jag mer på automatiskt verkande regler. Därmed har jag inte utlovat att automatiskt verkande regler som premierar kvalitetshöjningar kommer att införas. Det är en sak som vi får återkomma till. Vi vet alla hur budgetsituationen är.

Kompletteringspropositionen och vad som sägs i den skall behandlas av riksdagen nu i vår. Jag kan bara erinra Ivar Nordberg om vad han redan känner till, nämligen att socialutskottet vid sin behandling av just den här frågan har påpekat att det, även om det i dag inte är ekonomiskt möjligt med en generell höjning av personaltätheten, kan finnas kommuner eller daghem som släpar efter och där det kan behövas en kvalitetshöjning.

Som svar på frågan vad regeringen gör mer än att komma med allmänna uttalanden vill jag svara att vi väl ändå kan vara överens om, Ivar Nordberg, att det aldrig tidigare har satsats så mycket statliga pengar och aldrig tidigare skett så stora ökningar av anslagen till barnomsorg som under den tid vårt land har haft icke-socialistiska regeringar.

LARS AHLMARK (m):

Herr talman! Under nästkommande riksmöte får ledamöterna tillfälle att behandla ett förslag om sänkt skolpliktsålder, vilket Birgitta Rydle och jag fört fram i motion 1979/80:1690 under den allmänna motionstiden. Motionen är remitterad till utbildningsutskottet, och jag skall därför inte nu gå närmare in på sakinnehållet.

Men i ett avseende berör vårt förslag barnomsorgssektorn – nämligen i fråga om dennas totala kapacitet – på ett så ingripande sätt att jag funnit det motiverat att i anslutning till behandlingen av budgetpropositionens motsvarande del något beröra frågan.

Skolplikten inträder sent i Sverige jämfört med flertalet andra länder. Det

torde vara till nackdel för barnen i den högre förskoleåldern. Erfarenheterna visar att sexåringar normalt har god förmåga att lära sig läsa och skriva och dessutom har ett spontant intresse för en sådan, mer systematisk inläring.

De befinner sig i en receptiv ålder, som det finns all anledning ta vara på. Därmed undviker man också en viss "lektrötthet", som har iakttagits hos den åldersgruppen i förskolan.

Vår höga skolpliktsålder har knappast någon pedagogisk motivering. Den är snarare ett uttryck för vad som bedömdes lämpligt i en tid med långa skolvägar och bristfälliga transportmöjligheter. För vissa barn från mer slutna miljöer utvecklades kanske också beredskapen för skolans förhållanden något långsammare. I dag torde däremot de allra flesta sexåringar vara mogna att börja i grundskolan – individuella hänsyn måste dock alltid tas.

Skulle det gå att vinna förståelse för tanken på en med ett år genomsnittligt sänkt skolpliktsålder vore genomförandet inte något större problem.

Man kan exempelvis under en sexårsperiod varje år ta in 14 månadskullar i grundskolan i stället för 12. Det innebär visserligen vid varje intagning ett ökat barnantal med ca 17 %, men det är mindre än den naturliga variationen mellan små och stora årskullar. Man bör givetvis passa på när vi befinner oss i en svacka i det avseendet. Efter den här perioden har sex tvåmånadersförskjutningar ägt rum, och sexåringarna är inne i grundskolan.

Att jag har tagit upp denna tanke i dag beror således på sekundäreffekterna för barnomsorgen. Om flertalet sexåringar finns i grundskolan, kommer ett stort antal platser inom barnomsorgen att frigöras och stå till de yngre barnens förfogande. En årskull är ca 100 000 barn. Det ger en belysning av förslagets innebörd för barnomsorgens del. Och detta som resultat av en förändring, vars syfte är att ge sexåringarna en för dem bättre anpassad miljö och verksamhet, ett rikare innehåll under ett viktigt år i deras utveckling.

Herr talman! Ett förslag av den här karaktären kräver naturligtvis utredning och analys. Men jag har med detta inlägg önskat rikta uppmärksamheten på en fråga, som visserligen behandlas av utbildningsutskottet men vars konsekvenser bör observeras även av alla dem som sysslar med barnomsorgens utformning i vårt land.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Det pågår ett väldigt pingpongspel med kvaliteten på daghemmen och fritidshemmen. 1978 var folkpartiet, centerpartiet och vänsterpartiet kommunisterna överens om vissa krav på kvaliteten. Vi reserverade oss i ett betänkande och krävde att riksdagen skulle fastställa bindande normer för kommunerna i väsentliga frågor. Särskilt underströk dessa tre partier vikten av normer när det gäller gruppstorlek och personaltäthet. Vi sade: "Regeringen bör utarbeta erforderliga författningsbestämmelser om förskolans kvalitetsfrågor."

Det var på den tiden. Då gick socialdemokraterna emot detta krav – och

moderaterna förstås. Nu gör socialdemokraterna ett försök att hjälpa upp kvaliteten inom barnomsorgen. Det är behjärtansvärt. Vi kommer att stödja socialdemokraternas reservation, även om vi tycker att det är alldeles för litet pengar.

Jag kan konstatera, herr talman, att vänsterpartiet kommunisterna är det enda parti som har varit konsekvent i denna fråga. Vi har krävt konkreta åtgärder för att förbättra kvaliteten. De övriga partierna sviker gång efter annan. Speciellt sviker man när man befinner sig i den ställningen att man verkligen skulle kunna göra något för att förbättra kvaliteten inom barnomsorgen.

Vänsterpartiet kommunisterna har i många omgångar föreslagit ökad personaltäthet och minskad gruppstorlek, alltså sådana åtgärder som är de viktigaste om man vill förbättra kvaliteten. Att kvaliteten är dålig på många håll inom barnomsorgen har belagts av olika utredningar. Personaltätheten är för låg och barngrupperna för stora. Bl. a. har planeringsgruppen för barnomsorg redovisat detta förhållande såsom sin allra senaste utredning. Det är förstås barnen som far illa av den dåliga kvaliteten inom barnomsorgen och det nonchalanta spel som socialdemokraterna under vissa tider och de borgerliga partierna under andra tider bedriver.

Jag vill avge den förklaringen att vi kommer att stödja den socialdemokratiska reservationen. Men det skall klart framgå att det pågår ett pingpongspel med kvaliteten inom barnomsorgen från tid till annan. När det passar tar man itu med dessa frågor, men sedan springer man ifrån sina förslag. Det är barnen som far illa av detta.

GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! Den fråga som vi nu behandlar är om man skall ha ett särskilt anslag på 50 milj. kr., så att kommunerna skall kunna söka bidrag hos socialstyrelsen till särskilt kvalitetshöjande åtgärder i vissa speciella fall. De frågor som Inga Lantz tar upp om mera allmänna riktlinjer för personaltäthet, gruppstorlekar och annat får vi återkomma till i höst. Då hoppas jag att vi har ett förslag från regeringen att ta ställning till.

När Inga Lantz talar om den ståndpunkt som folkpartiet intog 1978, vill jag påminna om vad vi har gjort sedan dess för att följa upp den. Under den tid som folkpartiet ensamt bildade regering, och således också hade ledningen för socialdepartementet, tog vi fram en departementspromemoria som belyste de här frågorna. Den var också ute på remiss, och jag utgår från att den nu kommer att ligga till grund för den proposition som den nuvarande regeringen har utlovat. Syftet med den var just att belysa kvalitetsfrågorna och få fram förslag till åtgärder som skulle öka möjligheterna att få en godtagbar kvalitet på barnomsorgen över hela landet.

Vi vet att kvaliteten på barnomsorgen inte är tillfredsställande överallt, men vi vet också att den är mycket växlande. Om man skall föra en realistisk diskussion om de här frågorna, måste man också vara medveten om det ekonomiska läge som både kommuner och stat i dag lever i. Vi tycker att det är viktigt i det ekonomiska läget att barnomsorgen och långtidssjukvården

sätts främst.

Det avspeglar sig också i kompletteringspropositionen: i ett läge där man i stort sett måste sätta stopp för utvecklingen på alla områden. *lyfter man fram* barnomsorg och långtidssjukvård som de verksamheter som skall få utvecklas. Det är ett uttryck för den vikt som vi lägger vid de frågorna.

Men jag tror att man gör barnomsorgen en otjänst på längre sikt, om man inte vill medverka till att noga pröva utgifterna inom det området. Det sägs också i kompletteringspropositionen att man skall noga studera hur resurserna används och med bevarad kvalitet försöka att använda resurserna bättre. Det innebär bl. a. att man inte bara kan tala om *allmänna riktlinjer* för personaltäthet och gruppstorlekar, där man mäter antalet inskrivna barn och antalet anställda, utan man måste också studera hur resurserna används i praktiken.

Det skall man enligt min uppfattning inte göra på ett sådant sätt att man laborerar med överinskrivning eller någonting som hotar kvaliteten. Men vi måste vara beredda att också ganska fritt pröva, hur man skall lägga om organisationen för att kunna försvara den stora satsning på barnomsorgen som Sveriges riksdag glädjande nog hittills har varit ense om och som också kommunerna har visat sig vara beredda till.

Om vi skall få förståelse hos allmänheten för att fortsätta att låta barnomsorgen komma främst, måste vi också kunna visa att vi verkligen använder resurserna på ett effektivt sätt. Annars kommer vi att få en stark motreaktion, det är jag övertygad om. Här har vi ett gemensamt ansvar att inte bara ropa på högre procenttal och högre personaltäthet och allt detta, utan också vara beredda att sätta oss ner och studera hur det fungerar i praktiken och om vi kan utnyttja resurserna bättre.

Det är bl. a. den diskussionen som vi får ta upp i höst, men det är alltså inte den frågan som är uppe till behandling här i dag.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Bevare oss för den promemoria som Gabriel Romanus här poste över – den borde han egentligen skämmas för! Den är alltså svaret från den borgerliga regeringen på löftena om att utfärda bindande normer för kommunerna när det gäller kvalitetsfrågorna inom barnomsorgen.

I promemorian föreslås inte en enda bindande norm. Tvärtom vill man ta bort den enda norm som finns i dag, den s. k. ytnormen. Det är vad man har gjort i den promemorian, och det är ingenting att pösa över utan i stället någonting som Gabriel Romanus borde beklaga. Är det den promemorian som skall ligga till grund för höstens diskussion om kvalitet, då kan man verkligen misströsta.

Det sägs i reservationen att de 50 miljonerna bör kunna bidra till att man kan öka personaltätheten. Vi tycker att detta är vällovligt, eftersom en ökad personaltäthet behövs på många håll. Men vi menar att det inte räcker med att föreslå 50 miljoner. Det behövs sådana konkreta åtgärder som vänsterpartiet kommunisterna föreslår, om man verkligen skall komma någon vart i den här frågan, men en bit på väg kan man naturligtvis komma

Nr 155

Onsdagen den
28 maj 1980

Barnomsorg
m. m.

Onsdagen den
28 maj 1980

Barnomsorg
m. m.

med dessa 50 miljoner.

Sedan vill jag säga att det sker en social nedrustning ute i kommunerna. I min kommun är det en tendens att öka gruppstorlekarna. Man skall ha ett ökat resursutnyttjande, heter det. Det innebär att man låter fritidshemsbarnen och deltidsbarnen dela på samma rum, och följden blir naturligtvis att man får en försämrad kvalitet. Det finns också tendenser att öka gruppstorlekarna totalt sett ute i kommunerna, därför att utbyggnaden av barnomsorgen är så katastrofalt låg att man måste göra någonting för att minska kön till daghemsplatserna. När man skall försöka tillgodose efterfrågan på daghemsplatser får alltså kvaliteten komma i kläm. Med den regeringspolitik som förs kommer det att bli ännu värre på båda dessa områden, och vi får försämringar såväl när det gäller kvantitet som när det gäller kvalitet.

GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! När argumentationen är svag, tillämpar somliga metoden att höja rösten och använda skällsord. Det är den reflexion man gör när man lyssnar till Inga Lantz senaste inlägg.

Jag vill inte påstå att promemorian var något underverk, men när det gäller statens krav på kommunerna innebar den ändå en viktig förskjutning, så till vida att man lättade på kraven i fråga om yta och lokaler och i stället ökade kraven i fråga om personal och gruppstorlekar. Det var ett uttryck för den syn som i varje fall vi i folkpartiet har på kvalitetsfrågorna, dvs. att det är personalfrågorna, som är viktigast i sammanhanget.

Så till resonemanget att om vi skall kunna fortsätta att sätta barnomsorgen främst, måste vi också visa en viss beredvillighet att skärskåda hur kommunerna använder resurserna. Om Inga Lantz har någon som helst förståelse för detta resonemang, så dolde hon det mycket skickligt i sitt senaste inlägg.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag höjer inte rösten på grund av att jag har brist på argument – tvärtom, jag skulle kunna göra ytterligare ett långt inlägg i den här frågan – utan om jag talar högt berör det på att jag har en ganska tunn röst.

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt 1

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Göran Karlsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ivar Nordberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkande 46 punkt 1 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Göran Karlsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ivar Nordberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 160
Nej - 159

Mom. 2 och 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkt 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 497 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alexander Chrisopoulos begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkande 46 punkt 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 497 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alexander Chrisopoulos begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 299
Nej - 19

Punkterna 3 och 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 4 Stöd till idrotten, m. m.

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1979/80:30 med anledning av propositionerna 1979/80:100 såvitt gäller anslag till stöd till idrotten och 1979/80:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 såvitt gäller anläggningsstöd till idrotten jämte moti-
oner.

I proposition 1979/80:100 bil. 13 (jordbruksdepartementet) hade regeringen under punkterna I 1 och I 2 (s. 159-167) föreslagit riksdagen att

Nr 155

Onsdagen den
28 maj 1980

---

*Stöd till idrotten,
m. m.*

Onsdagen den
28 maj 1980

*Stöd till idrotten,
m. m.*

1. till Stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 143 850 000 kr.,

2. godkänna de riktlinjer för stöd till mindre idrottsanläggningar som förordats i propositionen,

3. till Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 44 000 000 kr.

I proposition 1979/80:125 bil. 7 (jordbruksdepartementet) hade regeringen under punkt 4 (s. 32–37) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de i propositionen förordade förslagen för avslutande av statens extraordinära engagemang i Åreprojektet,

2. till Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m. m. på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1979/80 års riksmöte väckta motionerna

: 1979/80:284 av Nils-Olof Grönhagen m. fl. (s),

1979/80:586 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen skulle uttala sig för och hos regeringen hemställa om förslag till en semester- och rekreationsfond, att förvaltas av fackföreningarna och finansieras genom en särskild avgift på företagets omsättning,

1979/80:650 av Gunnar Olsson m. fl. (s),

1979/80:733 av Birgitta Johansson m. fl. (s),

1979/80:862 av Bertil Dahln (fp),

1979/80:967 av Sven Lindberg m. fl. (s, c), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 2 delvis) hemstälts att riksdagen skulle anhålla att regeringen kom med förslag som syftade till att fjällsäkerhetsrådet lokaliserades till Östersund,

1979/80:1248 av Marie-Ann Johansson och Alexander Chrisopoulos (båda vpk), vari yrkats

1. att riksdagen hemställde att regeringen upptog förhandlingar med vissa Bohuskommuner angående en försöksverksamhet med ökat statligt stöd till kommunala satsningar på fritidsanläggningar/semesterbyar inriktade på bred turism,

2. att riksdagen hemställde att regeringen gav tilläggsdirektiv till utredningen om den statliga rekreations- och turistpolitiken i enlighet med vad som anförts i motionen,

Onsdagen den
28 maj 1980

---

*Stöd till idrotten,
m. m.*

1979/80:1252 av Gunnar Nilsson m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen skulle anhålla att regeringen skulle

1. utarbeta ett konkret handlingsprogram för hur riktlinjerna från rekreatjonsberedningens rapport Statliga insatser för turism och rekreation skulle förverkligas när det gällde de primära rekreatjonsområdena.

2. förändra enmansutredningen om den statliga rekreatjons- och turistpolitiken till en bredare parlamentarisk utredning med oförändrat krav på ett skyndsamt arbete,

3. ge utredningen tilläggsdirektiv att föreslå åtgärder mot att attraktiva områden inom de primära rekreatjonsområdena privatiserades.

1979/80:1887 av Bertil Jonasson m. fl. (c),

1979/80:1891 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att under anslaget Stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m. anslå ett med 7 250 000 kr. till 151 100 000 kr. förhöjt belopp,

2. att hos regeringen hemställa om förslag till reservationsanslag om 100 000 kr. för Svenska domareförbundet,

3. att hos regeringen begära förslag till arvodesbestämmelser för idrottsledare i enlighet med motionens förslag,

4. att hos regeringen hemställa om förslag till extra stöd till glesbygdsidrott m. m. för "ett rundare Idrottsverige" i enlighet med vad som anförts i motionen,

5. att hos regeringen hemställa om åtgärder för ett särskilt aktivitetsstöd till klubbar med kvinnoidrott i enlighet med vad som anförts i motionen,

6. att hos regeringen hemställa om förslag om extra samhällsstöd för idrottsklubbers breddverksamhet,

7. att hos regeringen hemställa om en utredning om statliga stipendieformer och social trygghet åt idrottsutövare på elitnivå,

8. att hos regeringen begära förslag till statligt stöd till kommuner för handikappanpassning av idrottsplatser och lokaler.

dels den med anledning av proposition 1979/80:125 väckta motionen

1979/80:1971 av Sven Lindberg m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om att åtgärder skulle vidtas i syfte att Åreprojektet fullföljdes enligt de ursprungliga intentionerna med den sociala profilen som tidigare fastlagts av riksdagen.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 och med avslag på motion 1979/80:1891 yrkande 1 till Stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m. för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 143 850 000 kr.,

2. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1891 yrkande 2 om ett särskilt anslag till Svenska domareförbundet.

Onsdagen den
28 maj 1980

---

*Stöd till idrotten,
m. m.*

3. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1891 yrkandena 3, 4, 5, 6, 7 och 8 om ökat samhällsstöd till olika idrottsändamål,
4. att riksdagen godkände de riktlinjer för stöd till mindre idrottsanläggningar som förordats i proposition 1979/80:100,
5. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:862 om statsbidrag till plastbeläggning av 70-metersbacken vid Riksskidstadion i Falun,
6. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:967 yrkande 2 såvitt gällde lokalisering av fjällsäkerhetsrådet,
7. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1252 yrkande 1 om ett statligt handlingsprogram för turism och rekreation,
8. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1887 om ett utvecklingsprogram för turism och rekreation,
9. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:284 om statliga insatser för utbyggnad av Höga kusten som rekreationsområde,
10. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:650 om en översyn av bestämmelserna för bidrag till turism och rekreation,
11. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:733 om planeringsinsatser i Granvik inom Karlsborgs kommun,
12. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1248 yrkande 1 om ökat statligt stöd till kommunala fritidsanläggningar,
13. att riksdagen till Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m. m. för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 44 000 000 kr.,
14. att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:125 och med avslag på motion 1979/80:1971 godkände de i propositionen förordade förslagen för avslutande av statens extraordinära engagemang i Åreprojektet,
15. att riksdagen till Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m. m. på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.,
16. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1248 yrkande 2 om tilläggsdirektiv till utredningen om den statliga rekreations- och turistpolitiken beträffande alternativa former för samarbete mellan samhället och olika folkrörelser,
17. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1252 yrkande 3 om tilläggsdirektiv till utredningen om den statliga rekreations- och turistpolitiken beträffande åtgärder mot privatisering av attraktiva områden inom de primära rekreationsområdena,
18. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1252 yrkande 2 om förändring av enmansutredningen om den statliga rekreations- och turistpolitiken till en bredare parlamentarisk utredning,
19. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:586 om inrättande av en av fackföreningarna förvaltd semester- och rekreationsfond.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande lokalisering av fjällsäkerhetsrådet av Georg Andersson, Tyra Johansson, Catarina Rönnung, Kerstin Andersson i Kumla, Ing-Marie Hansson och Maja Bäckström (alla s) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna med anledning av motion 1979/80:967 yrkande 2, såvitt nu var i fråga, anfört om lokalisering av fjällsäkerhetsrådets centrala kansliesurser.

2. *beträffande avslutande av statens extraordinära engagemang i Åreprojektet* av Georg Andersson, Tyra Johansson, Lars-Ingvar Sörenson, Catarina Rönnung, Kerstin Andersson i Kumla, Ing-Marie Hansson och Maja Bäckström (alla s) som ansett att utskottet under 14 bort hemställa

att riksdagen med avslag på proposition 1979/80:125 som sin mening gav till känna för regeringen vad reservanterna med anledning av motion 1979/80:1971 anfört om statens fortsatta engagemang i projektet,

3. *beträffande vissa tilläggsdirektiv till utredningen om den statliga rekreations- och turistpolitiken samt ändrad sammansättning av utredningen* av Georg Andersson, Tyra Johansson, Catarina Rönnung, Kerstin Andersson i Kumla, Ing-Marie Hansson och Maja Bäckström (alla s) som ansett att utskottet under 17 och 18 bort hemställa

17. att riksdagen skulle bifalla motion 1979/80:1252 yrkande 3 om tilläggsdirektiv till utredningen om den statliga rekreations- och turistpolitiken beträffande åtgärder mot privatisering av attraktiva områden inom de primära rekreationsområdena.

18. att riksdagen skulle bifalla motion 1979/80:1252 yrkande 2 om förändring av enmansutredningen om den statliga rekreations- och turistpolitiken till en bredare parlamentarisk utredning.

LARS-INGVAR SÖRENSEN (s):

Herr talman! När jag föddes levde drygt 2 miljoner människor i och av det svenska jordbruket. I dag har strukturrationaliseringen skurit bort nio tiondelar av den bondebefolkningen från dess ursprungliga liv i närhet till naturen med dess rikedom i årstidernas växlingar, i växande och utslocknande grönska, i jordens och växternas dofter som skiftar med dygnet och vindarnas rörelser och som är olika efter vårens tysta och livgivande regn, efter somrarnas kraftfulla åskregn och efter höstarnas fuktiga och tröstlösa evighetsregn. Den befolkningen hade också tillgång i sin dagliga gärning till kustlandskapens och fjällhedarnas karga skönhet och skogslandskapens överväldigande och täta närhet till grönska, grenverk och djurliv och till sol och vindar över slättlandskapen.

Vad som skett med bondebefolkningen har sin motsvarighet i upplösningen av fiskenäringen och av de gamla bruksmiljöerna. Svenskarna har genom den inre migrationen tvingats att leva i nya miljöer, och det har gått fort. Större delen av koncentrationen till industri- och tätorter har genomförts under en generation. Våra pensionärer har till stor del minnen från sin barndom av livet där ute i de svenska landskapen med dess närhet till ljus och luft men också till en rikedom av upplevelser och en djupare förståelse av sambanden mellan våra liv och en natur som i dag för allt fler framstår som en omistlig men alltmer svåråtkomlig och exklusiv tillgång.

Utbytet av omflyttningen har varit materiellt. Närheten till naturen hade sitt pris, som många då som nu måste betala med djupaste armod och fattigdom och med hårt slit. Men fattigdomen på den tiden, som vi för ingen del vill ha tillbaka, hade också sin rikedom, en gång äskädliggjord av den gamle socialisten och före landshövdingen i Bohuslän Per Nyström i berättelsen om torpargumman som efter besöket hos kungen i de praktfulla gemaken uppe i Tessins slott här i Gamla stan blev tillfrågad av en vaktmästare om hon någonsin sett något vackrare och svarade att jodå, det hade hon visst det, och det var bara ett vanligt majregn. Man måste veta något om de torra vårarna nere vid västkusten för att förstå hur nytta kan förenas med nöje och därmed känna med den torparhustrun och inse att också den materiella rikedom som vi har har sitt armod.

I dag återfinns huvuddelen av den omflyttade bonde- och fiskebefolkningen i städernas och tätorternas industrier och i den offentliga sektor som vuxit fram ur utslagningen genom industriernas höjda produktivitet. Bara i mitt Bohuslän har mer än halva befolkningen flyttat från norr om Uddevalla till söder därom och finns nu till större delen koncentrerad till Uddevalla- och Göteborgsregionerna.

Jag har försökt teckna den här bilden som bakgrund till den debatt kring kulturutskottets betänkande nr 30 som vi nu skall ha, eftersom det till stor del handlar om försöken att tillgodose den omflyttade befolkningens behov av inte bara sol, ljus och frisk luft, instängda som de är i sina stadsgetton med dess ofta skämda och hälsovådliga luft, utan också av all den andra rikedom som finns därutanför i de svenska landskapen, med dess unika tillgångar till naturupplevelser. De hårt arbetande människorna i de nya befolkningskoncentrationerna har självfallet behov av den rekreation som kan ges bara genom tillgången till liv, hälsa och pånyttfödelse därute i de svenska landskapens rikedomar.

I dag är det inte det gamla bondesamhällets fattigdom och hårda slit som utarmar människorna och hindrar dem att uppleva rikedom i närheten till naturens och landskapens skönhet och rikedomarna i naturupplevelsena. Det har i en aldrig tidigare skådad omfattning skapats materiella resurser som kan fördelas så att alla i befolkningen kan få sin rättmätiga del av de tillgångar som ligger i den svenska naturen. Det som i dag hindrar oss att lösa det problemet ligger på det politiska planet. Det är ett fördelningsproblem. Det går att lösa, men svårigheterna kan växla över tiden, som vi skall få se.

Om man vill kan man säga att det var Per Albin Hansson och hans generation av socialdemokrater som en gång under 1930-talet väckte till liv den gamla sedvanerätten från jordbruks- och bondesamhället om samfälligheter och allemansrätter och därmed möjliggjorde att se naturen som en resurs för alla medborgare i folkhemmet, sidoordnad eller ovanför de privata ägorätterna. När färdvägen in i industrisamhället accepterats blev den sedvanerätten en tillgång. Landet med dess natur skulle finnas till för oss allihop, oavsett ägo- och inkomstförhållanden.

För oss som minns hur stränder och ägor på den tiden var privatiserade

genom stängsel och skyltar blev den där allemansrätten en öppning till ett nytt synsätt. Och när vi under 1960-talet fick en ny strandlag som fredade området innanför en 300-metersgräns från stränderna och skyltarna med "Privat" började försvinna var det en bekräftelse på att det land och den natur som våra skalder besjöng så vackert var alla svenskers och inte bara tillhörde några få.

Det politiska problemet blev nu att försvara naturen mot ohämmad skövling och nedsmutsning-förgiftning genom en marknadsstyrd ekonomisk exploatering och en, likaledes av marknadskrafterna styrd, tung industrilokaliseringsvåg, men också att trygga möjligheten för de stora och tunga men fortfarande lågavlönade industriarbetarna och tjänstemännen att komma ut till de värdefulla och livgivande rekreationsområdena, såväl de regionalt närliggande som de mer exklusivt svårnådda. Hur betydelsefulla dessa uppgifter kom att uppfattas har vi blivit varse genom 1970-talets s. k. gröna-vågen-rörelser, livligt exploaterade politiskt av främst centerpartiet. Ändå är det väl i dag inte mer än rätt om man konstaterar, att även om det nåddes en bred enighet kring 1960- och 1970-talens miljölagstiftningar, så har de i allt väsentligt utformats av socialdemokratiska propositionsskrivare.

Det var också i den andan som riksdagen 1975 samstämmigt beslutade satsa på rekreation i 25 skilda områden i landet, vilket beslut följdes upp 1976 genom tillsättandet av rekreationsberedningen, som skulle följa upp riksdagsbesluten. I den andan tillkom också det s. k. Åreprojektet, som staten skulle ta ett särskilt ansvar för. Det skulle bli ett pilotprojekt, varigenom erfarenheter och lärdomar skulle kunna dras vid utbyggnaden av de andra 24 områdena. Även om också de besluten döljer motsättningar i form av å ena sidan krav på social inriktning med folkhälsosynpunkter i botten, och därmed kommunalekonomiska och statsfinansiella satsningar, och å andra sidan krav på marknadsföring, företagsekonomisk kalkyl och profitintressen, blev det ändå möjligt att nå i stort sett enhälliga riksdagsbeslut i frågan fram till nu. Det fanns ännu rester av expansion och dynamik i landets ekonomi som hjälpligt kunde brygga över klassmässiga och andra motsättningar.

Nu är läget ett annat. Stagnationen är över oss, och tydligen med för regeringen förlamande kraft. Borta är centerpartiets ideologiska krav på "social marknadshushållning", och lika bortkomna har folkpartisterna blivit. Kvar står den allt naknare anpassningen till moderaternas tro på självsering, "nyindividualism" och marknadskrafter.

Det är så man får se bakgrunden till årets förslag i regeringens proposition 1979/80:125 från jordbruksdepartementet att nu avsluta Åreprojektet. Från mitten av 1970-talet har vi sett hur de nådda sociala landvinningarna alltmer naggats i kanten. Privatskyltarna börjar dyka upp igen. De överblivna kapitalutrustningarna från 1960- och 1970-talens byggsatsningar dyker upp och letar efter nya objekt att exploatera, men nu i form av gröna-vågen-längtan till villasamhällets avskildhet och fritidsstugornas paradisdömmar och andelslägenheter. Ofta förekommer där svårkombinerade turer mellan drömmar om rekreation och spekulation. Där kommuncerna

nyss, intresserade av de sociala målen, tvingats vika sig och staten halkar ut glider i stället den kapitalistiska spekulationsmaskinen in på väl penning-smorda hjul. Ty – så är det – finns det inte skattekraft och social vilja, nog finns det ändå alltid pengar och kapitalintressen som är tillgängliga för spekulering i profit.

Det finns därför i dag anledning att erinra om i vilken anda de beslut som hittills har gällt fattades. Redan i mars 1972 tillsattes en särskild arbetsgrupp för att skyndsamt utreda delfrågor som uppkommit vid remissbehandlingen av Åreprojektet. I sin slutrapport till regeringen säger den här gruppen under hösten 1972, att "väsentligt för utbyggnad av fjärrekreationsområden är att dessa inriktas på låga och konkurrenskraftiga boende- och resekostnader. Med en sådan inriktning kan förutsättningar skapas för att ge de goda rekreationsmöjligheter som Åreregionen kan erbjuda även åt barnfamiljer och lägre inkomsttagare. Detta måste beaktas och bevakas i den planering som följer på ett beslut efter Arbetsgruppens förslag."

Landstings- och kommunrepresentanterna skriver helt under på denna målsättning och understryker att en försöksverksamhet i projektet kräver aktiva samhällliga, dvs. statliga och regionalpolitiska, insatser med noggrann uppföljning av utvecklingen. Det intressanta är att de berörda kommunalpolitikerna med all tillgänglig kraft också nu söker fasthålla vid de av riksdagen antagna folkhälsomålen för den utlagda rekreationspolitiken. Men som klargjordes med önskvärd tydlighet för utskottet då vi besökte kommunen den 9 maj för att orientera oss inför beslutet kan inte kommunen ensam bära regionalpolitiska och rikspolitiska satsningar. Sviker riksdag och regering så öppnas dammluckorna för privatisering och spekulering, och de förnämsta resurserna blir tillgängliga främst för den penningstarka publiken. Det är detta som dagens beslut under betänkandets 14 mom. gäller.

Här måste jag ställa en fråga till Karl-Eric Norrby, som står på talarlistan strax efter mig och som representerar centerpartiet och utskottsmajoriteten. Känner inte Karl-Eric Norrby, som varit med om de tidigare besluten och vet vad hans parti står för, en viss tväkan inför att ge sig hän åt denna utskottsmajoritetens skrivning som innebär att man vill avsluta Åreprojektet? Kommunrepresentanterna där uppe höfnöjd oss ju om att vi skulle fortsätta med projektet, eftersom det inte är färdigt och inte kan utvärderas och ge erfarenheter till glädje för de andra 24 projekten som så småningom också skall fullföljas.

Ett bifall till reservation 2 kan emellertid rädda projektets sociala karaktär för den närmaste framtiden och därmed möjliggöra såväl för den berörda regionen som för riksdag och regering att göra den avsedda utvärderingen av ett fullgånget projekt, som dagens halvmesyra inte medger. Dagens beslut gäller alltså om de redan beslutade ekonomiska satsningarna från stat och kommun skall räddas åt en bred allmänhet eller utnyttjas som basresurs för privat spekulering.

Ett bifall till reservation 3, som gäller mom. 17 och 18 och som också innebär bifall till motion 1252, yrkandena 2 och 3, ger ökade möjligheter till ingrepp mot privatisering av attraktiva primära rekreationsområden, jämfört

med vad vi har nu, liksom möjlighet att skyndsamt skapa ett bredare parlamentariskt underlag för den fortsatta utredningen om den statliga rekreations- och turistpolitiken än vad nuvarande enmansutredare kan ge. Det innebär ingen desavuering av den nuvarande utredaren personligen, men det innebär att vi uppmärksammar att problemen rymmer större och tilltagande komplikationer än vad läget gav vid handen då denne utredare tillsattes.

Slutligen yrkar jag bifall till reservation 1, vilket innebär bifall till motion 1979/80:967, yrkande 2. Konkret innebär det att vi stöder motionsyrkandet om att Östersund, som den enda residensstaden inom fjällänsområdena med tyngd i turist- och rekreationsnäringen, bör vara platsen för en lokalisering av ett fjällsäkerhetsråd. Här finns huvuddelen av fjällturistströmmarna, och här finns redan närliggande administrativa länsresurser samlade. Övervägande rationella skäl talar alltså för en utlokalisering av rådet till Östersund.

Herr talman! Jag yrkar alltså med det anförda bifall till de socialdemokratiska reservationerna 1, 2 och 3 i nämnda betänkande.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! När vi skall besluta om stöd till idrott och idrottsanläggningar finns i bakgrunden den syn vi har på hela begreppet fysisk kultur. Det är på tiden att vi sätter in idrotten, dvs. den fysiska kulturen, i arbetsliv, skolor, sjukhus, massmedia, stadsplanering, semester och övrig fritid, att vi sätter in den fysiska kulturen i ett ekonomiskt och kulturellt sammanhang – inte för att köra över den folkrörelseidé som idrotten bygger på utan för att utveckla den och ge den nya och för samhället viktiga dimensioner. Idrottens folkrörelseidé håller nu sakta men säkert på att dö ut på den kommersiella idrottens altare.

1970 års idrottspolitiska beslut innebar positiva uttalanden till förmån för bredd- och motionsidrott. Att dessa uttalanden bara till en ringa del har uppfyllts upplever vi inom vpk inte som någon större sensation. Det hade med tanke på de konkreta åtgärder som vidtagits kanske varit märkvärdigare om det skett några genomgripande förändringar.

Med den idrottsyn – synen på fysisk kultur – som råder inom härskande organ är det närmast omöjligt att få till stånd avgörande förändringar. Men idrotten är alldeles för viktig för att inte tas på allvar av ansvariga politiker och myndigheter. Det är närmast en skyldighet för riksdagen att se idrotten som en mycket viktig del av den mänskliga kulturen, att engagera allt fler människor i idrott och fysiska aktiviteter och att låta idrotten på bredden växa in i hela vårt samhälle.

Det vore enkelt för oss inom vpk att nöja oss med att säga att det som har gått snett är en logisk följd av det kapitalistiska systemet, att det är grunden till att vi har den idrott vi har i dag – med en elitidrott som är helt kommersiell

Onsdagen den
28 maj 1980

---

*Stöd till idrotten,
m. m.*

och vars utövare ser ut som levande reklampelare, en ungdomsidrott som gynnar ett fåtal massmediaengagerade grenar och som i sin förlängning stänger ute de flesta kvinnor, handikappade och män över 25–30 år. Men vi intar inte denna förnöjsamma och bekväma attityd. Vi vill genom våra förslag i motionen förbättra och förändra strukturen inom idrotten och göra det möjligt för idrotten att inte ätas upp av och vara ett lätt byte för kommersiella krafter.

Vi har i vår motion konstaterat att idrotten är Sveriges största folkrörelse. Men det är en folkrörelse på undantag. Dess ekonomiska stöd från staten är knappt, vilket skickar en stor del av idrottsrörelsen i armarna på kommersiella intressen. Vi har lagt fram ett stort antal förslag för att motverka detta.

Vi här för det första begärt att Riksidrottsförbundet skall få det anslag som man har äskat. Tyvärr prutar både regering och riksdag – om den följer utskottets förslag –, och den prutningen kommer i sin förlängning att gå ut över breddidrotten.

Många tusen människor avsätter stora delar av sin fritid för uppdrag som ledare inom idrottsrörelsen. Det gör de av omtanke om ungdomen och för att möjliggöra fritidsverksamheter i samhället. Man jobbar i stort sett ideellt, man gör stora ekonomiska och andra uppoffringar. Vi vill för det andra jämföra dessa människor med dem som är studiecirkelledare och anser att de som jobbar inom idrotten skall arvoderas på samma grunder som studieledarna inom studieförbunden. Tyvärr är utskottet ganska negativt till vårt förslag och anför att dylika åtgärder måste vidtas inom det ordinarie anslaget. Det visar, tycker vi, att det krävs en större satsning på idrotten – framför allt för att gynna breddidrotten.

För det tredje tar vi upp idrottsresorna. De är visserligen under utredning, och det har skett stora framgångar på det området, men vi vill ändå framhålla att det är viktigt att ge särskilt samhällsstöd för att hjälpa framför allt klubbarna i glesbygden. Utskottet säger nej till vårt krav och hänvisar till att det pågår förhandlingar och utredningar på det här området – men vi menar att man måste sätta in åtgärder i det här läget, och vi hoppas att insatser kommer att göras framöver.

För det fjärde pekar vi på idrottens klasskaraktär och även på kvinnoförtrycket. Kvinnokampen har kommit in i idrotten på ett mycket markant sätt på senare tid. Kvinnliga idrottsutövare har pekat på det som de ser framför sig, nämligen att kvinnorna sätts på undantag. Det gäller både kvinnor i lagidrott och kvinnor i andra idrotter.

Nu har Riksidrottsförbundet inte varit helt okänsligt för sådana här krav, utan man har sakta – mycket sakta – försökt förbättra villkoren för kvinnorna. Men det behövs starkt ökade insatser för att man skall komma vidare. Framför allt gäller det här ledartillgång, träningstider, ekonomiska villkor. Sedan kan vi titta på bevakningen av kvinnoidrotten i de rikstäckande massmedierna, så kan vi se att den är både utmanande och nonchalant.

För att ytterligare stimulera kvinnoidrotten bör man, anser vi, ändra

reglerna för statsbidrag så att de organisationer som bedriver kvinnoidrott kan få del av det stöd som utgår till ungdomsorganisationerna. Det skulle stimulera kvinnoidrotten. Tyvärr säger utskottet nej och vill inte ändra de reglerna. Men menar man någonting med att man vill satsa på kvinnoidrotten borde man inse att det skulle vara en verksam åtgärd, framför allt för en satsning på breddidrott.

Vi menar också att de funktionärer som uppoffrar sig och många gånger arbetar ideellt för att leda framför allt våra lagidrotter i stort sett kommer på undantag. De kommer helt bort i de rikstäckande idrottsorganisationernas knappa budgetar. Vi anser t. ex. Domareförbundet skulle kunna få ett reservationsanslag på 100 000 kr. för att kunna förbättra sina villkor.

Vidare anser vi att normerna bör ändras för de idrottsklubbar som satsar på breddverksamhet i större utsträckning. Tyvärr får vi också på den punkten ett avböjande svar från utskottet, som hänvisar till att detta syfte tillgodoses inom ramen för den totala verksamheten. Men vill man göra insatser på områden där direkta resultat skulle kunna nås bör man satsa dem t. ex. på klubbar som konsekvent går in för breddidrott liksom på klubbar som inriktar sig på människor med handikapp och liknande svårigheter att utöva s. k. vanlig idrott.

Nu hoppas vi att Riksidrottsförbundet följer upp sina tankegångar i dessa avseenden och att riksdagen framöver kommer att ge pengar till handikappidrott och ser till att idrottsplatser och träningslokaler blir handikappanpassade.

Vi tycker också att det bör tillsättas en utredning som ser till att vi får statliga stipendieformer vilka ger trygghet åt idrottsutövare på elitnivå, under former som innebär att det inte skapas en idrottsadel. Det är nämligen i princip ingen motsättning mellan bredd- och motionsidrott. Elitidrotten skall stimulera och ge intresse. I negativ mening skall egentligen elitidrottarna offra sig för att hela samhället skall stimuleras till fysisk fostran.

Det är först när de kommersiella intressena kommer in i elitidrotten som den kommer i motsättning till bredd- och motionsidrotten. Målen och medlen för idrottsutövande underkastats då de kommersiella krafternas villkor.

Därför måste idrottsrörelsen i hela sin bredd rida spärr mot näringslivets inflytande. Det är en illusion att tro att man kan låta näringslivet vara med och finansiera de attraktiva massmediaidrotterna, utan att det samtidigt rycker till sig inflytandet över styrmedlen för idrotten.

Elitidrotten är en viktig del i vår fysiska fostran och förtjänar ett bättre öde än att hamna i klorna på kommersiella krafter i vårt land. Det finns i debatten om den fysiska kulturen och elitidrotten exempel på att enskilda personer fått schavottera i anslutning till olika ställningstaganden. I sin förlängning är det hela den fysiska kulturen som ifrågasätts när en känd och populär idrottsman hamnar i de kommersiella krafternas garn. Att kasta sig över den enskilda personen i ett sådant sammanhang måste vara felaktigt. Egentligen är det hela det system som elitidrotten vilar på som får bakläxa när personerna i fråga flyttar utomlands.

Onsdagen den
28 maj 1980

*Stöd till idrotten,
m. m.*

Att ta ställning för eller emot det kommersiella i vår idrott är att ta ställning till vilken kultursyn vi skall ha. Tyvärr upplever jag att det i förlängningen är fråga om ett negativt ställningstagande när kulturutskottet i bred enighet släpper hela den fysiska kulturen. Samtidigt har vi exempel på exempel som visar att elitidrotten sätter djupa spår i och snedvrider motionsidrotten.

Ett ställningstagande för en utvidgad idrott är också ett ställningstagande för folkrörelseidén. Vi kan inte låta en så omfattande folkrörelse som idrottsrörelsen fortsätta att leva på t. ex. bingo- och lotteriverksamhet. Det är ett hån mot våra kunniga tränare och ledare att inte ge dem rätten att använda sina kunskaper där de bäst behövs, dvs. hos de aktiva. Ge dagens ledare och tränare vad de förtjänar i lön! Vi kan inte fortsätta att låta kommersiella krafter ohämmat tränga in i vår idrott och skapa en ideologi där kvinnor, handikappade och idrottsligt mindre begåvade inte har möjlighet att utöva idrott eller alternativt påtvingas en rekreativ form som till sin karaktär är helt olika den som erbjuds de mer högpresterande människorna i vårt samhälle.

I en bredare syn på fysisk kultur måste man ta in hela rekreativpolitiken, möjligheterna för de breda folklagren att utnyttja attraktiva områden och miljöer som är positiva ur hela folkhälsans synpunkt. Dessa möjligheter hotas uppenbarligen av en mycket snabb privatisering, någonting som vi behandlat tidigare med anledning av ett betänkande från civilutskottet. Det är snabba åtgärder som behöver vidtas.

Vpk har i sin motion 586 föreslagit ett åtgärdsprogram för att säkerställa möjligheterna till semester med vila och rekreation för de grupper som behöver det. En semester- och rekreativfond skulle ge framför allt de lågavlönade barnfamiljerna och andra som inte har det ekonomiskt så välbeställt bidrag till semester och rekreation. En sådan fond måste kunna finansieras exempelvis av företagets omsättning. Fonden skulle kunna handhas av fackföreningsrörelsen och användas bl. a. för att uppföra semesterbyar, byar för rekreation och byar för bred fysisk kultur. Detta skulle gynna hela folkhälsan och framför allt dem som mest skulle behöva det.

I utskottets avslagsyrkande finns motiveringen att någon framställning härom inte gjorts av de två största löntagarorganisationerna, dvs. LO och TCO. Men det kan väl inte vara helt obekant för kulturutskottet att det förs en ganska livlig debatt om detta inom fackföreningsrörelsen. Bl. a. har LO:s ordförande vid ett flertal tillfällen gjort sin stämman hörd och framfört tankegångar av det här slaget. Man behöver bara lyssna till debatterna vid de fackliga kongresserna för att finna att detta förslag har ett brett stöd. Fackföreningsrörelsen vill själv ta tag i frågan om semester och rekreation samt en bred fysisk kultur.

I detta betänkande behandlas också motionen 1248, som tangerar de motioner som behandlats i civilutskottet. Det gäller fritidsanläggningar och semesterbyar i Bohuslän. Vi vill att sådana skall uppföras på de villkor som vi har skisserat. Detta är viktiga krav för hela den fysiska kulturen.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till motionerna 586, 1891 och 1248.

KARL-ERIC NORRBY (c):

Herr talman! I kulturutskottets betänkande nr 30 behandlas bl. a. frågor rörande statens vidare engagemang i Åreprojektet. frågor rörande rekreation och turism samt stödet till idrotten. Utskottets ställningstaganden i frågorna rörande Åreprojektet, rekreation och turism har föranlett utskottets socialdemokrater att i tre reservationer framlägga sina synpunkter i dessa frågor.

Jag skall återkomma till dessa reservationer men vill inledningsvis konstatera utskottets stora enighet när det gäller anslaget Stöd till idrotten. I budgetpropositionen föreslås en höjning av anslaget till organisationsstöd med 13 milj. kr. till 143 850 000 kr. Anslagshöjningen innebär en nästan tioprocentig höjning jämfört med föregående år, och utskottet har med hänsyn till det budgetekonomiska läget ansett sig inte böra föreslå någon ytterligare höjning, varför vi hemställer att vpk-motionen 1891 avslås i denna del.

I samma motion föreslås också en rad åtgärder på det idrottsliga området, t. ex. ett särskilt aktivitetsstöd till klubbar med kvinnoidrott, statliga stipendieformer och social trygghet åt idrottsutövare på elitnivå, anslag till Svenska domareförbundet, m. m.

En del av dessa frågor är inte nya för året, utan vi har även tidigare haft anledning att ta ställning till förslagen.

Det skulle här föra för långt att redogöra för utskottets ställningstaganden i alla dessa frågor, men grundläggande för utskottets avslagsyrkanden är den hänvisning som görs till Riksidrottsförbundets genomförda eller planerade åtgärder inom riksidrotten. När det gäller kvinnoidrott t. ex. antog riksidrottsmötet redan i november 1977 ett handlingsprogram för kvinnlig idrott rubricerat "Idrott tillsammans – på samma villkor för kvinnor och män, flickor och pojkar". Beslutet innebär att Riksidrottsförbundet under tre år skall göra omfattande specialsatsningar på kvinnlig idrott. Under de två första åren har särskilda medel anvisats till specialförbundens satsningar på kvinnlig idrott. För satsningar under det tredje året har till 43 specialförbund anslagits varierande summor, uppgående till sammanlagt 1.5 milj. kr. I budgetpropositionen har också medel reserverats för en invandrarkonsulent, vilket hälsas med tillfredsställelse.

När det gäller idrottsutövning på elitnivå pekar utskottet på den omfattande idrottsgymnasieverksamhet som bedrivs i vårt land och där ungdomar har möjlighet att kombinera studier och idrottsutövning. Sådan verksamhet bedrivs f. n. i 36 kommuner i samarbete med 18 specialförbund.

Med hänvisning till Riksidrottsförbundets åtgärder inom sitt verksamhetsområde föreslår kulturutskottet att riksdagen avslår motion 1891.

Frågor rörande rekreation och turism har tilldragit sig betydande intresse av antalet motioner att döma. De flesta motioner tar upp frågor av lokal natur, medan andra motioner tar upp frågor av mer principiell natur, t. ex. förslagen om tilläggsdirektiv till utredningen om den statliga rekreations- och turistpolitiken. När det gäller frågor rörande rekreation och turism kan

Nr 155

Onsdagen den
28 maj 1980

---

*Stöd till idrotten,
m. m.*

Onsdagen den
28 maj 1980

*Stöd till idrotten,
m. m.*

konstateras att området har varit – och är – föremål för flera statliga utredningars arbete. F. n. är rekreatjonsberedningen, Sveriges turistråd, fritidsboendekommittén och den tidigare nämnda utredningen om den statliga rekreatjons- och turistpolitiken sysselsatta med utrednings- och planeringsarbete inom området.

Utskottet hänvisar i sitt betänkande till det pågående arbetet och till redan vidtagna åtgärder och anser sig därför inte ha anledning att biträda förslaget om tilläggsdirektiv eller om en utökning av den sistnämnda utredningen. En försening av arbetet kan också riskeras om man nu förändrar utredningens sammansättning. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionen 1252, yrkandena 2 och 3.

I motion 967 föreslås bl. a. att det nyligen inrättade fjällsäkerhetsrådet lokaliseras till Östersund. Utskottet hade i fjol att ta ställning till förslag till lokalisering av fjällsäkerhetsrådet och uttalade då att detsamma borde förläggas till något av de fyra fjällänen. Utskottet tog då inte ställning till frågan huruvida en länshuvudort eller en annan ort i fjällänen skulle väljas som kansliort, utan ansåg att det bör ankomma på regeringen att utse denna. Utskottet vidhåller den uppfattningen, varför motion 967 bör avslås, såvitt den avser fjällsäkerhetsrådets lokalisering till Östersund.

När det slutligen gäller Åreprojektet har utbyggnaden för turism och rekreation i Åreområdet under större delen av 1970-talet varit föremål för statsmakternas särskilda intresse. Den huvudsakliga inriktningen av projektet lades fast genom beslut under åren 1973–1977.

De ställningstaganden som då gjordes innebar att staten skulle stimulera en utbyggnad av turist- och rekreatjonsanläggningar som kunde utnyttjas av stora befolkningsgrupper. Utbyggnaden förutsattes ske i etapper, och staten skulle enligt ett principbeslut 1974 medverka vid finansieringen av den första deletappen genom statligt stöd för sysselsättningen m. m. i området. Staten skulle också delta i det fortsatta planerings- och projekteringsarbetet.

Som framgår av den i proposition 1979/80:125 lämnade redogörelsen uppgår de sammanlagda direkta statliga insatserna inom projektet – fränsett lokaliseringssöd, beredskapsmedel och söd i andra generella former som kommit Åreprojektet till del – nu till ca. 140 milj. kr. i form av bidrag och lån.

De förslag avseende Åreprojektet som läggs fram i proposition 125 innebär i korthet när det gäller ekonomiska frågor att staten efterger en fordran på ÅKAB i form av dels lokaliseringslån till ett belopp av 8 260 000 kr. jämte upplupen ränta, dels ett villkorslån på 30 milj. kr. Vidare får ÅKAB göra investeringar i skidliftar m. m. med statligt bidrag inom ramen 10 milj. kr. Det föreslås att 5 milj. kr. reserveras för bidrag till finansieringen i syfte att främja sommarturismen. Därtill anmäls i propositionen att vissa bidrag till skidskolelift samt skid- och vandringsleder m. m. avses komma att utgå från anslaget till anläggningsstöd. Sammantaget innebär detta dels eftergivande av statliga fordringar om 38 260 000 kr. jämte viss ränta, dels anvisande av 15 milj. kr. på tilläggsstat, dels också en utfästelse om vissa ytterligare bidrag.

Avsikten är att statens extraordinära engagemang i Åreprojektet skall avslutas i och med att de beslut fattas som utskottet nu redovisat.

Utskottet har tidigare vid sin behandling av frågan om ekonomiskt stöd till Åreprojektet betonat projektets värde sett från social synpunkt och med hänsyn till sysselsättningsaspekten. Samtidigt uttalar utskottet att projektet borde fullföljas i stort sett i den omfattning som beslutades 1974. Den utbyggnadsetapp varom principbeslut fattades 1974 har inte genomförts till fullo och kommer inte heller att fullföljas genom de statliga bidrag som förordas i proposition 125. Den planerade stugbyn med 400 bäddplatser har inte kommit till utförande, bl. a. med anledning av att huvudintressenten skjutit sin medverkan på framtiden. De sammanlagda direkta statliga insatserna inom Åreprojektet överstiger avsevärt de kostnader som beräknades 1974. Detta visar att stor hänsyn tagits till det ekonomiska läget i Åre kommun, och det är samtidigt ett uttryck för den betydelse som statsmakterna tillmätt projektet. Det bör framhållas att statens medverkan inneburit att projektet i flera avseenden kommit att genomföras med väsentligt högre ambitionsnivå än vad som angetts i de ursprungliga planerna. Detta gäller främst vatten- och avloppssystemet inkl. reningsverket. De statliga stödin-satserna har avsett sådana åtgärder som prioriterats högst av Åre kommun. Kabinbanorna är sedan ett par år i drift. Den erbjuder möjligheter även för rörelsehindrade att komma upp på fjället och utnyttjas enligt uppgift också i stor utsträckning av exempelvis pensionärsgrupper.

Innebörden av regeringens förslag om avslutande av statens extraordinära engagemang i Åreprojektet är att den statliga försöksverksamheten med utveckling av ett viss primärt rekreationsområde upphör. Åreområdet kommer därmed att i fortsättningen jämföras med andra primära rekreationsområden i vad avser statens insatser och inbegripas i det arbete som särskilt inriktas på dessa områden. Samtidigt kan konstateras att propositionen innebär att staten visar ett särskilt ansvar för Åreprojektet genom att efterskänka lanefordringar på sammanlagt över 38 milj. kr. Därtill kommer de statliga bidrag till investeringar i bl. a. skidliftar och anläggningar för sommarturism som föreslås i propositionen och som avses utgå under en flerårsperiod. Under de närmaste åren kommer statens medverkan i Åreprojektet därigenom att bestå.

Enligt utskottets bedömning har genom statens hittillsvarande insatser i Åreprojektet lagts en god grund för fortsatt utveckling av turism och rekreation i Åreområdet. Förutsättningarna för en positiv utveckling av projektet kommer ytterligare att förbättras vid riksdagens bifall till de ekonomiska stödåtgärder som förordas i propositionen. Utskottet utgår från att den fortsatta utvecklingen i Åreområdet kommer att präglas av det sociala synsätt som inte bara gäller för Åreprojektet utan som, enligt statsmakternas beslut, skall gälla generellt för samhällets insatser för turism och rekreation. Detta synsätt kommer självfallet även att vara vägledande för rekreationsberedningen i dess samordnande och åtgärdsinriktade arbete.

Sammanfattningsvis anser utskottet att man inte behöver befara att de sociala intentionerna i Åreprojektet kommer att åsidosättas även om staten

avslutar sitt extraordinära engagemang. Med hänsyn härtill och till de förutsättningar utskottet bedömer föreligga att ytterligare utveckla Åreområdet som ett primärt rekreativområde tillstyrker utskottet de i propositionen, för riksdagens godkännande, framlagda förslagen. Detta innebär att utskottet inte är berett att förorda att riksdagen anhåller om fortsatta extraordinära statliga insatser för att realisera Åreprojektet.

Herr talman! Jag får med hänvisning till det anförda yrka bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Karl-Eric Norrby nämde att det fanns en rad frågor i vpk-motionen som automatiskt skulle avstyrkas. Är penningbristen grundmotivet eller finns det något annat motiv? Om statens insatser minskar – de behöver ökas – i förhållande till det som pumpas in från annat håll spelar det ingen roll vilka vackra målsättningar vi ställer upp om breddidrott och motionsidrott. Den fara vi nu upplever är att det åter skall satsas mycket pengar i idrotten på ett vis som måste strida mot varje målsättning vi här i riksdagen försöker ställa oss bakom. Därför är det mycket beklagligt att regeringen inte ens kan bevilja de 7 milj. kr. som Riksidrottsförbundet åskat. Jag tycker att det vore ett minimum för att kunna täcka några av behoven framdeles – om inte pengarna skall komma från annat håll.

Vi vet att det görs insatser för kvinnoidrotten, men från en nivå som är mycket låg. Skall man framöver återigen förlita sig på att de kvinnoidrotter som drar åt sig massmedias intresse kommer att vara i centrum? I så fall blir det ju bidrag på samma villkor som till den gamla elitidrotten. Det kommer också att få samma verkan på bredd- och motionsidrotten framöver.

Jag ser med stor skepsis på den elitidrott som vi har i dag och på den utveckling som de kommersiella hajarna är ute efter. Det öppnas tydligen ingen ideologisk moteld mot dem som får framträda överallt och köpa och sälja våra elitspelare och elitidrottare och därmed bildar ett mönster för hela bredd- och motionsidrotten. Samtidigt är vi väldigt snåla med penninginsatser av olika slag.

De åtgärder som vi från vpk har föreslagit på alla områden och när det gäller att skjuta till pengar till angelägna områden inom bredd- och motionsidrotten skulle kunna bygga upp en bas för en ny fysisk kultur. Jag upptäcker att när Karl-Eric Norrby skall försvara utskottets behandling av vårt förslag har han ingenting att säga utöver ett blankt avstyrkande. Han visar ett ytterst litet och ljumt intresse för att se allvaret och det positiva i att framdeles få en ny fysisk kultur.

LARS-INGVAR SÖRENSON (s) replik:

Herr talman! Jag fick inte något svar på den fråga jag ställde till Karl-Eric Norrby, och jag kanske skall upprepa den: Känner inte Karl-Eric Norrby en viss tvekan, när han tillsammans med de övriga i utskottsmajoriteten så att säga stiger av Åreprojektet?

Vi satt ju ändå tillsammans i utskottet, Karl-Eric Norrby, så sent som

1976/77 och tillstyrkte en proposition, nr 98 från jordbruksdepartementet, och uttalade att projektet borde fullföljas i stort sett enligt riksdagens beslut i november 1974. Utskottet ansåg då att tillkomsten av planerade stugbyar spelade en stor roll för att man skulle kunna förverkliga en social målsättning och även för att man skulle få underlag för kabinbanan.

Nu döljer sig Karl-Eric Norrby som försvarare av utskottsmajoritetens förslag bakom en mängd ord och fraser som han plockar fram ur propositionen. Det gör naturligtvis också departementet när man vill stiga av projektet. Man döljer sig bakom fraser om att man ändock vill stå fast vid att försöka fullfölja de sociala målsättningarna. Men vad som kommer in för att hjälpa till att fullfölja de sociala målsättningarna är marknadskrafter, krafter som man kallar självgenerering av projektet. Det betyder i sak inget annat, Karl-Eric Norrby, än att det är fritt fram för projekterare, för pengar som söker förmera sig till nya pengar genom profit.

Vad det innebär fick vi klart besked om vid ett besök hos länsförvaltningen och i diskussioner med turistorganisationen. Vi fick ta del av en utredning som turistföreningen hade beställt. Utredningen heter Andelsboende och är som sagt gjort av Jämtlands-Härjedalens turistförening. Lena Persson vid högskolan i Östersund och turistutbildningen vid högskolan i Östersund hade tillställt ett betydande antal andelsägare formulär att fylla i och alltså gjort en enkät som man sedan utvärderat. Av denna enkät framgår klart att andelsägarna, som nu går in i projektet när staten går ur, lämnar ett bidrag på det sättet att 75 % tillhör socialgrupp 1. 80 % har en sammanlagd hushållsinkomst på mer än 100 000 kr. om året. 40 % har en sammanlagd hushållsinkomst på mer än 140 000 kr. Drygt 80 % av dem bor i radhus eller villa hemma i regionen och knappt 20 % i lägenhet. 95 % av hushållen har egen bil och 30 % har redan egen båt. Huvuddelen är alltså redan väl tillgodosedda. Det är dessa människor som nu kommer att fullfölja projektet, och det är det minst sociala man kan tänka sig.

Jag väntar fortfarande, Karl-Eric Norrby, på svar på min fråga.

KARL-ERIC NORRBY (c) replik:

Herr talman! Jag är ledsen att jag inte kan ge svar på Lars-Ingvar Sörensons frågor på samma fina sätt som han framställer dem. Han gjorde ju inledningsvis en lyrisk återblick på den gamla goda tiden. Han fick ju även med ett majregn i sammanhanget, och vi får väl hoppas att det majregnet fortsätter. Men problemet när det gäller satsningen i Åre, Lars-Ingvar Sörenson, är pengarna. Jag har inte fått någon uppgift från socialdemokraterna om hur man skall få fram dem, vare sig i reservationen, tidigare i utskottet eller här i kammaren. Det är lätt att i ord och fraser skildra vilka syften man vill uppnå med Åreprojektet, men det måste till pengar i sammanhanget, och socialdemokraterna har inte anvisat någon väg för det.

Sveriges turistråd säger: "Sammanfattningsvis bör det enligt turistrådet skapas förutsättning för att Åreområdets intressenter skall kunna initiera, finansiera och driva den långsiktiga utvecklingen utan extraordinära statliga

*Stöd till idrotten,
m. m.*

Onsdagen den
28 maj 1980

*Stöd till idrotten,
m. m.*

engagemang." Det är alltså turistrådets bedömning, och utskottsmajoriteten har gjort i stort sett samma bedömning. Det är den bedömningen som man visat på i propositionen, där man säger: "Självfallet skall dock Åreområdet som ett av de 25 primära rekreationsområdena inbegripas i det arbete som särskilt inriktas på dessa områden."

Jag vill upprepa vad jag sade i mitt huvudanförande: Vi har inte glömt bort Åreprojektet – det är svaret på Lars-Ingvar Sörensons fråga om jag känner någon tvekan inför att staten nu drar sig ur de extraordinära satsningarna. Jag känner ingen tvekan inför det. Jag har redovisat vad staten kommer att satsa, och staten finns också kvar bakom Åreprojektet.

LARS-INGVAR SÖRENSEN (s) replik:

Herr talman! Fakta kvarstår: intressenterna i Jämtland är intresserade av att projektet fullföljs. När vi fattade det senaste beslutet i utskottet var också vi intresserade av att projektet skulle fullföljas. Nu stiger Karl-Eric Norrby och hans kamrater av projektet. Det kan inte döljas med några fraser eller ord. Det är möjligt att man på det sättet söker utvägar. Det gör man också i propositionen när man ganska starkt betonar att det i Statskonsults rapporter, i vilka det ges en beskrivning av utvecklingen av Åreprojektet när det gäller planer, investering, finansiering och organisation, sägs att det under åren 1973 till 1978 verksamma planeringsorganet, Åre Planerings AB, ÅPAB, emellertid kom att dominera planeringsarbetet för hela området till följd av den tonvikt Åreprojektet gavs i den kommunala planeringen. Statskonsult anser att brister i planering och organisation jämte ett beroende av extern – framför allt statlig – finansiering av Åreprojektet har verkat hämmande för lokala initiativ från projektets ledning, kommunen och övriga näringsintressenter i Åre.

När vi ställde frågorna konkret till representanterna uppe i länet förnekade de frenetiskt att någonting sådant skulle förekomma. Det finns inga motsättningar mellan kommunerna i Jämtland om Åreprojektets fullföljande. Tvärtom – intressenterna är överens om att projektet skall fullföljas därför att alla kan ha fördelar av det.

Man tvingas också att på s. 35 i propositionen konstatera att intressenterna i Jämtland i sitt gemensamma yttrande förutsätter att projektet fullföljs med extraordinära insatser från statens sida. Det går inte att stiga av det här projektet utan att man negligerar både vad utskottet tidigare uttalat och vad intressenterna i Jämtland är intresserade av, Karl-Eric Norrby.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Det är inte bara i Åreprojektet som de kommersiella intressena och marknadskrafterna skall göra sig gällande. Eftersom Karl-Eric Norrby hittills haft ont om tid i sina repliker kan han väl åtminstone i sin sista replik svara på några grundläggande frågor: Är det inte väl använda pengar när staten satsar på en bredd- och motionsidrott? Är det inte det? Är det inte väl använda pengar att öka på anslagen till kvinnoidrotten?

Jag skulle vilja fråga Karl-Eric Norrby när han eller utskottet tänker sig att

man någorlunda skall komma i kapp. Kommer ni över huvud taget någonsin att komma i takt med de kommersiella intressena på det här området? Och vem skall styra i förlängningen?

Utskottet måste väl ha några visioner när man avstyrker alla våra ganska försiktiga krav på att förändra bilden av den fysiska fostran som vi bedriver i detta land. Jag vore tacksam om Karl-Eric Norrby något kort kunde kommentera hur kulturutskottet ser på framtiden i detta avseende.

KARL-ERIC NORRBY (c) replik:

Herr talman! Jag kan dela Lars-Ove Hagbergs åsikt om att det är väl använda pengar att satsa på idrotten. Det är också väl använda pengar att satsa på kvinnoidrott. Vad jag försökte visa i den sammanställning som jag redovisade i mitt första anförande var att denna satsning pågår och har pågått i snart tre år. Åtskilliga miljoner har satsats just på kvinnlig idrott. Det kan noteras att Riksidrottsförbundet har flyttat fram positionerna på område efter område. Det kan samtidigt konstateras att Riksidrottsförbundet i fråga om kommersialiseringen inom idrotten något som Lars-Ove Hagberg är så rädd för nyligen har framlagt en utredning som visar att idrotten inte är i den beroendeställning som Lars-Ove Hagberg vill ge sken av att den är.

Jag kan tyvärr inte i detalj besvara alla de frågor som Lars-Ove Hagberg har ställt med anledning av de åtta punkterna i vpk-motionen. Jag ber att få hänvisa till vad utskottet har anfört i fråga om dessa punkter. Men grundläggande är att vi har avvisat förslag med hänvisning till Riksidrottsförbundets ställning som huvudorgan för svensk idrott. Vi skall inte peta i den beslutanderätt som tillkommer Riksidrottsförbundet i dessa sammanhang.

Vad slutligen gäller Lars-Ingvar Sörensons kommentar, att nu drar sig staten ur Åreprojektet, vill jag ännu en gång tillbakavisa det påståendet med hänvisning till vad vi har sagt i utskottets betänkande, nämligen att statens medverkan i Åreprojektet kommer att bestå under de närmaste åren. Det vore ytterligt intressant att få veta om Lars-Ingvar Sörenson känner till innebörden av den sociala satsning som låg i regeringsbeslutet 1974. Det var minsann ingen satsning på någon stugby som skulle förverkliga de fina planerna på Åreprojektet. Satsningen då gällde kabinbanan och liftanordningarna som var undermåliga. Det är sanningen bakom den satsning som gjordes i 1974 års beslut.

Talmannen anmälde att Lars-Ingvar Sörenson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

BERTIL DAHLÉN (fp):

Herr talman! I motion 862 har jag hemställt om statsbidrag till plastbeläggning av 70-metersbacken vid Riksskidstadion i Falun.

Riksskidstadion, som byggdes i början av 1970-talet, har kostat 20 milj. kr. Statligt stöd har utgått med 9,5 miljoner, och Kopparbergs läns landsting har bidragit med 3 milj. kr. Falu kommun har ställt upp med 7,5 milj. kr. Det bör

Onsdagen den
28 maj 1980

*Stöd till idrotten,
m. m.*

nämnas att kommunen även svarar för driftkostnaderna för Riksskidstadion. Dessa kostnader uppgår till ca 1,2 milj. kr. per år.

Det är nu önskvärt att Riksskidstadion kan göras komplett och 70-metersbacken förses med plastbeläggning. Vårt lands backhoppare bör få möjlighet att konkurrera med övriga nationer på lika villkor. Det kan nämnas att t. ex. Östtyskland har 176 plastbelagda hoppbackar, varav de största tillåter hopp på upp till 110 m.

I tidningen Falu-Kuriren fanns den 19 april i år en intervju med backhopparnas rikstränare, Jachym Bulin. Denne påpekade att det i Sverige finns talanger precis som i övriga världen, men de måste ges de rätta möjligheterna och det rätta stödet från alla instanser. Rikstränaren gjorde ett uttalande, som jag själv har funderat mycket på efter att ha läst intervjun. Han påstod att man i de flesta andra stater stöder en svag idrottsgren för att få den bättre. I Sverige är det enligt tränaren tvärtom. Där överges en svag idrottsgren mer eller mindre – kanske något att tänka på för oss i framtiden.

Ett led i att försöka hjälpa backhopparna i Sverige att få bättre träningsmöjligheter är att plastbelägga 70-metersbacken vid Riksskidstadion i Falun. När snön kommer finns ju sedan ytterligare möjligheter till träning i den stora 90-metersbacken. Från höstterminen i år startas ett idrottsgymnasium i Falun, i vilket en grupp backhoppningselever kommer att placeras. Vid Dalregementets idrottspluton gör många lovande backhoppare sin värnplikt. Dessutom finns både i Dalarna och i landet i övrigt många förmågor, som liksom nämnda elever och värnpliktiga skulle kunna utvecklas i positiv riktning, om deras hoppträning kunde starta tidigare på säsongen.

Kulturutskottet avstyrker bifall till min motion med hänvisning till Falu kommuns skrivelse till regeringen den 14 mars i år, i vilken ansöks om högsta möjliga statsbidrag för komplettering av Riksskidstadion. Enligt min uppfattning hade det varit bra om motionen kunnat bifallas och riksdagen uttalat sig positivt i frågan. Nu hoppas jag att regeringen – utan uttalande från riksdagen – kommer att behandla Falu kommuns ansökan om statsbidrag välvilligt.

Herr talman! Snart fyra år i denna kammare har lärt mig att det lönar sig föga att gå emot ett enhälligt utskotts beslut. Därför har jag för dagen inget yrkande i denna fråga.

SVEN LINDBERG (s):

Herr talman! Såsom har framgått av tidigare debattinlägg ansluter sig den borgerliga utskottsmajoriteten till regeringens förslag om att Åreprojektet skall upphöra såsom statlig försöksverksamhet. I och med det tar såväl regeringen som utskottsmajoriteten avstånd från redan tidigare i riksdagen fattade viktiga principbeslut.

Det är med beklagande jag konstaterar detta. Men låt mig, innan jag går vidare i mina kommentarer, först slå fast att de insatser som staten redan har gjort i Åreprojektet och de åtgärder som nu föreslås av regeringen har haft

och har stor betydelse för turismens utveckling i Jämtlands län och i Åre kommun samt för sysselsättningen.

Jag skall, herr talman, inte närmare beröra bakgrunden till Åreprojektets tillkomst utan endast kort konstatera att det fanns två motiv härför. Dels ville man genom tillkomsten av detta pilotprojekt skaffa sig erfarenheter och kunskaper för att gå vidare och fullfölja samhällets rekreationspolitiska målsättning, dels tillkom projektet såsom en rent regionalpolitisk åtgärd för att skapa sysselsättning.

Det är viktigt att i detta sammanhang erinra om vad som är samhällets rekreationspolitiska mål. Jag kan göra det bäst genom att citera ur propositionen 1975:46, vari den dåvarande socialdemokratiska jordbruksministern framhöll bl. a. följande: "Rekreationspolitiken måste ges en sådan inriktning att den möjliggör för alla att få avkoppling och motion som var och en har rätt att kräva. Därför är det viktigt att inte sociala och ekonomiska hinder bestämmer vilka som kan få del av utbudet av rekreations- och turistaktiviteter. Utbudet måste överensstämma med de önskemål stora grupper medborgare har. I allt högre grad avspeglas emellertid i dagens utbud en gången tids efterfrågan. Många av de aktiviteter som bjuds är det svårt eller omöjligt för t. ex. barnfamiljer, pensionärer och handikappade att utnyttja. Andelen kostnadskrävande rekreations- och turistaktiviteter är alltför dominerande, vilka missgynnar de grupper jag redan nämnt, liksom låglönegrupperna. Dessa förhållanden måste uppmärksammas och samhällsinsatserna inriktas på att göra utbudet tillgängligt för alla."

Jag ber, herr talman, att få understryka att en enhällig riksdag anslöt sig till dessa principer. Om vi tittar på hur Åreprojektet har utvecklats och riksdagen godtar regeringens förslag att projektet upphör som statlig försöksverksamhet, finner vi att man har gjort ett lappkast och frångått de principer som alla var eniga om i riksdagsuttalandet 1975/76.

Den hittillsvarande utvecklingen av Åreprojektet har lett till att Åre fått karaktären av en alpin utförsåkningsort, lämpad för penningstarka turister. Den sociala profil som det var meningen att utvecklingen skulle leda till har inte uppnåtts. Det måste i sammanhanget framhållas att ingen av de åtgärder som staten medverkat till i samband med Åreprojektet strider mot det ursprungliga målet. Det har i stället varit åtgärder som varit ägnade att skapa det underlag – bl. a. ekonomiska incitament – som är nödvändigt för att utveckla projektet vidare.

Om staten inte är beredd att ikläda sig ett fortsatt ansvar för utvecklingen av projektet, riskerar vi däremot att de ursprungliga målen förfelas och Åreområdet mer eller mindre utvecklas till en turistort för penningstarka turister och inte kan utnyttjas av låg- och medelinkomsttagare. Vidare överläts helt åt de kommersiella krafterna att dra ekonomiska fördelar av statens basinvesteringar, med risk för att utvecklingen styrs vidare mot en lyxturism där den sociala profilen tappats bort.

Mitt resonemang kan kanske för den oinvidige te sig litet förbryllande. Men låt mig då bara erinra om att turistkommittén framhöll två viktiga principer som måste läggas på minnet.

Nr 155

Onsdagen den
28 maj 1980

---

*Stöd till idrotten,
m. m.*

Onsdagen den
28 maj 1980

*Stöd till idrotten,
m. m.*

För det första: En mycket stor satsning på olika typer av aktiviteter var en förutsättning för att projektet skulle lyckas.

För det andra: Stor vikt skulle läggas vid att aktiviteterna skulle kunna utnyttjas av alla, oberoende av handikapp och ekonomiska och sociala skrankor.

De åtgärder som staten har medverkat i har varit ämnade att skapa det underlag – bl. a. ekonomiska incitament – som är nödvändigt för att utveckla projektet vidare.

Men statens insatser, som enligt min mening upphör för tidigt, kan kort sammanfattas så här: Man har medverkat till att skapa den infrastruktur som är nödvändig för att få ett ekonomiskt underlag för att kunna gå vidare och uppnå de socialpolitiska rekreativmålen. Upphör statens insatser här, kommer de ursprungliga syftena att förfelas. Man kan inte begära att en liten, fattig kommun som Åre skall ha ekonomisk ork att vidareutveckla projektet till ett område för breddturism med en social målsättning. Eller tror verkligen Karl-Eric Norrby att de kommersiella krafterna, som tar över utvecklingen i Åreregionen, om regeringens förslag vinner i den kommande voteringen, kommer att styra utvecklingen mot breddturism med en social målsättning?

Turistrådet har på ett utmärkt sätt kort sammanfattat den av regeringen och riksdagen önskade inriktningen och utvecklingen i Åre. Den sammanfattningen tar upp följande åtgärder:

Skapa kapacitet inom regionen för fjärrinriktat rekreativliv.

Utveckla ett område där stora befolkningsgrupper kan beredas rekreativ till rimliga kostnader.

Utveckla aktiviteter som kan utnyttjas av alla, oberoende av handikapp, ekonomiska och sociala förhållanden. Motion och sportaktiviteter skall inta en framskjuten position.

Skapa goda lokala kommunikationer.

Utveckla kollektiva fjärrtransporter till området, främst chartertåg men även charterflyg.

De här angivna målen har hittills inte uppfyllts, även om några av dem har realiserats i begränsad utsträckning. I huvudsak återstår alla åtgärder som syftar till att förlänga turistsäsongen. Dit hör bl. a. att bygga upp anläggningar för sommaraktiviteter, skid- och vandringsleder, kommunikationer och inkvartering syftande till att öka möjligheterna till familjeturism. Ännu är inte heller några åtgärder planerade för regionens ytterområden som Kall-, Storlien- och Hallenområdena. Den geografiska spridningen av satsningarna i Åreprojektet måste enligt vår mening fullföljas.

Nyttillskottet på inkvarteringsidan är litet och kan inte anses direkt initierat på basis av de statliga och kommunala åtgärderna i Åre. Riksdagens beslut om att den första etappen skulle innefatta en stugby med 400 bäddplatser har också skrinlagts. Utbyggnaden av bäddkapaciteten är i övrigt liten och koncentrerad till främst Duvedsområdet. Riksdagens ställningstaganden när det gällde inkvartering innebar att staten skulle stimulera en utbyggnad av turist- och rekreativansläggningar som kunde

utnyttjas av stora befolkningsgrupper. Förutsättningarna härför sades vara lättillgängliga och relativt billiga anläggningar.

Några marknadsmässiga skäl att nu ändra inriktningen av en utbyggnad av bäddkapaciteten finns inte. I nuläget domineras inkvarteringen i Åre av anläggningar av s. k. fullservicekaraktär, dvs. hotellanläggningar med utbyggd service där mat helt eller delvis ingår i priset. Utmärkande för denna typ av inkvartering är att priset blir för högt. Med nuvarande prisutveckling kommer därför Åreregionen att bli otillgänglig för de lägre inkomsttagarna. Statens hittillsvarande insatser i Åreregionen är utmärkta basinvesteringar som kan skapa förutsättningar för att man kan arbeta vidare mot den sociala målsättningen att utveckla området för en breddturism. Men där sätter också den borgerliga regeringen och den borgerliga utskottsmajoriteten stopp. När staten har gjort de nödvändiga och kostsamma basinvesteringarna, då säger man: Nu vill vi inte vara med längre. Man överlåter åt de kommersiella krafterna att ta över och struntar i den tidigare enhälligt uttalade rekreationspolitiska målsättningen. Men det stämmer väl överens med den borgerliga filosofin att staten får äta sig kostnaderna för att trygga och skapa förutsättningar för de kommersiella krafterna.

Herr talman! Jag övergår nu till att anlägga några regionalpolitiska aspekter på Åreprojektet. När man diskuterar kostnaderna för Åreprojektet måste man, som jag tidigare framhållit, se dem ur både rekreationspolitisk och regionalpolitisk synvinkel.

Jämtlands län befinner sig i ett ytterst bekymmersamt läge när det gäller förutsättningarna att skapa nya arbetstillfällen. Jag skall siffermässigt inte närmare redovisa situationen. Den är i annat sammanhang väl dokumenterad i denna riksdag. Även om vi inom vårt län inte kan uppvisa samma höga siffror vad beträffar arbetslösheten som en del andra skogslän, så vill jag hävda att vår sysselsättningssituation ändå är lika bekymmersam. Befolkningsuttuningen i länet började tidigt och var häftig. Det betyder att vi har en befolkningsituation i länet som inte tål en ytterligare avtappning av människor. Då förlorar vi det befolkningsunderlag som är nödvändigt för att kunna upprätthålla en rimlig samhällsservice.

Åtgärderna brådskar för att skapa nya sysselsättningstillfällen. Men förutsättningarna är ytterst dåliga. När det gäller industrisysselsättningen saknar vårt län industriell tradition. Dessutom ligger det geografiskt ogynnsamt. Att öka den industriella sysselsättningen inom länet är förknippat med stora svårigheter. Våra basnäringar, skogen och jorden, kommer att tappa ytterligare sysselsättningstillfällen åren framöver.

Våra förhoppningar har stått till turismen, som redan nu är lika stor som jord- och skogsbruket när det gäller antalet sysselsatta. Vi brukar i denna kammare i regionalpolitiska sammanhang tala om utnyttjandet av de naturliga förutsättningar som finns inom de olika regionerna för att skapa sysselsättning. I Jämtlands län är turismen än så länge den bästa och största förutsättningen som vi har när det gäller att skapa nya arbetstillfällen.

En satsning på turismen borde alltså vara en naturlig del i vårt regionalpolitiska tänkande. Därför är det nödvändigt, även om det inte ligger

Onsdagen den
28 maj 1980

---

*Stöd till idrotten,
m. m.*

inom kulturutskottets ansvarsområde, att se på de statliga satsningarna för turismen i Jämtland som en regionalpolitisk satsning. Det är felaktigt om man betraktar de statliga ekonomiska insatser som gjorts i Åreregionen ur enbart rekreationspolitiska aspekter. Man måste även räkna med den regionalpolitiska satsningen, och då är kostnaderna, om man fördelar dem dels som kostnader för att uppnå de rekreationspolitiska målen, dels som kostnader för regionalpolitiska insatser var för sig måttliga.

Vi motionärer anser det viktigt att Åreprojektet fullföljs enligt de ursprungliga intentionerna med den sociala profil som tidigare fastlagts av riksdagen. Men det kan inte ske om staten undandrar sig sitt ansvar för ett fullföljande av projektet.

Om man närmare granskar sammanfattningen av regeringens och riksdagens mål för projektet, kan det snart konstateras att en del av ansvaret bör falla på kommunen, en del på regionen, men en stor del på staten. Det ligger i sakens natur att i ett rekreationsprojekt med en social profil, ägnat att betjäna hela landet, måste staten ta på sig ett betydande ansvar. Det är detta ansvar som den borgerliga majoriteten nu vill dra sig ifrån och vältra över på kommunen. Resurser för att klara det har inte en liten kommun som Åre.

I det fortsatta arbetet med att förverkliga Åreprojektet måste man närmare klarlägga vad som är kommunens, regionens och statens roll i sammanhanget. Men samtidigt bör man vara medveten om att det under utvecklingens gång kan ha inträffat förändringar, som kan motivera en revidering av de ursprungliga planerna. Därför borde det uppdras åt något statligt organ att i samråd med kommunen och länsmyndigheterna göra en översyn av de ursprungliga planerna och närmare precisera vad som kan anses vara kommunens, regionens och statsmakternas roll i det fortsatta utvecklingsarbetet. Regeringen bör dock ha det övergripande ansvaret.

Vi motionärer har därför föreslagit att Åreprojektet skall fullföljas som en statlig försöksverksamhet enligt de ursprungliga intentionerna.

Det är därför med beklagande som vi konstaterar att den borgerliga majoriteten i kulturutskottet helt kallsinnigt avstyrker vår motion. Jag skulle vilja ställa en fråga till utskottets talesman Karl-Eric Norrby: Anser utskottsmajoriteten att de ursprungliga målen för Åreprojektet har varit felaktiga och var detta motivet till att ni avstyrkte motionen, eller tror ni att Åre kommun ensam kan klara av att vidareutveckla detta stora rekreationspolitiska projekt?

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna vid kulturutskottets betänkande.

KARL-ERIC NORRBY (c) replik:

Herr talman! Sven Lindberg ställde en helt orealistisk fråga. Vi har inom utskottet inte gjort vår bedömning utifrån den synpunkten att vi på något sätt vill medge att staten nu drar sig ur Åreprojektet. Jag har försökt flera gånger under kvällens lopp att peka på att det statliga engagemang som fortsätter i projektet. Men jag vill fråga Sven Lindberg: Hur länge kan en försöksverk-

samhet pågå för att det skall vara fråga om en försöksverksamhet? Jag har också pekat på att jag inte tror att vi sviker de målsättningar som tidigare lagts fast för Åreprojektet. Med det tillskott som nu ställs till förfogande på ca 15 milj. kr. främjas t. ex. en utbyggnad för sommarturism, och det är också ett stort steg på väg.

Det är rätt intressant att ta del av kommunens sammanfattning av den plan som gäller för Åreområdet. Där säger man att "5 000 turistbäddar skall tillkomma under 1980-talet. En mängd aktiviteter skall ordnas och komplettera nuvarande anläggningar." Men sedan säger man att "denna expansion skall ske stegvis, där erfarenheterna av utfall och tendenser blir vägledande för fortsättningen". Man säger vidare att en balans mellan bädd- och aktivitetstillväxt skall eftersträvas med en så långt som det är möjligt jämn utbyggnadstakt. Och det skall ske studier av miljöeffekter – det är ett villkor för att nå det här målet. Det är mycket som måste vägas in i sammanhanget innan det blir "en fullvärdig turistprodukt och ett fungerande näringsliv", som kommunen säger.

Det sista tycker jag att Sven Lindberg skall ta fasta på – det gäller en näring, ett fungerande näringsliv.

Det är rätt intressant att notera att när vi var uppe i Åre fick vi fullständigt klart för oss att den satsning som skett inom Åre skapat sysselsättningstillfällen så att det råder brist på t. ex. byggnadsarbetare inom Åre kommun. De bevisar ju att statens satsning hittills har varit – och det säger också Sven Lindberg – av godo.

Kommunen säger också: "Ett gemensamt engagemang av kommunen och berörd näring med benäget bistånd av överordnade organ bör på detta sätt kunna utveckla kärnan i det primära rekreationsområdet Åre."

Jag ställer också min förhoppning till rekreationsberedningens möjligheter att ha en inverkan på detta projekt.

SVEN LINDBERG (s) replik:

Herr talman! Karl-Eric Norrby frågar mig hur länge en försöksverksamhet skall pågå. Nog är det väl en ganska onödig fråga. När vi beslutade oss för ett pilotprojekt för att skaffa oss kunskaper och gå vidare i framtiden och utveckla övriga primära rekreationsområdena trodde åtminstone jag i min enfald att vi skulle fullfölja detta projekt så att vi verkligen hade någonting att utvärdera och dra lärdomar av. Vi kan inte avsluta mitt i alltihop – då har vi ju inte fullföljt det pilotprojekt som vi beslutade oss för.

Vidare tröstar oss Karl-Eric Norrby med att säga: Ja, men statens insatser skall inte upphöra – man skall ju jämställa Åreområdet med övriga primära rekreationsområden. Det är en tröst för ett tigerhjärta. Tror Karl-Eric Norrby att de som bor i de övriga primära rekreationsområdena känner sig prioriterade när det gäller dusörer från staten för att utveckla de områdena? Berätta för riksdagens ledamöter vad det finns för ekonomiska förmåner – utöver de planeringspengar som blivit tilldelade de primära rekreationsområdena – för dessa områden och som vi fortsättningsvis skall trösta oss med när det gäller Åreregionens utveckling!

*Stöd till idrotten,
m. m.*

Sedan till allt detta resonemang om den stegvisa utvecklingen. Det är ord och åter ord, Karl-Eric Norrby, för att komma undan problemen. Detta är ju något som vi varit fullständigt överens om hela tiden. Vi har sagt att det skall vara en stegvis utveckling som under hand ger lärdomar och kunskaper för att undvika felsatsningar. Att det inte är överskott på byggarbetskraft i Åreområdet är ingen nyhet; det har varit en av anledningarna till att vi har sagt att det skall ske en stegvis utbyggnad för att man skall kunna undvika bl. a. överhettning på arbetsmarknaden under den tid då man bygger vidare på projektet.

Det där, Karl-Eric Norrby, är inget försvar för att riksdagen nu skall säga ifrån att man inte är beredd att ta något ekonomiskt ansvar för Åreprojektet i framtiden. Det är en kalldusch för hela Jämtland. Vi beklagar djupt att den borgerliga majoriteten inte kan göra den här satsningen som en regionalpolitisk insats för ett utsatt län.

BIRGITTA JOHANSSON (s):

Herr talman! Kulturutskottets betänkande 1979/80:30 handlar inte bara om idrott. Tyngdpunkten i betänkandet ligger på frågor som avser rekreation och turism.

Herr talman! I betänkandet finns två motioner som jag vill kommentera något. Det gäller motionerna 733 och 1252.

Motionen 1252 av Gunnar Nilsson tar upp väsentliga krav som fackför-eningsrörelsen har rätt att ställa på sina medlemmars fritid. Fackför-eningsrörelsens uppgifter har ständigt vidgats. Reformverksamheten under 1970-talet har inneburit en rad nya uppgifter. Allt det nya som skett har gett oss anledning att se över demokrati- och verksamhetsformer inom fackför-eningsrörelsen.

Vi har frågat oss: Hur skall vi göra för att det fackliga medlemskapet och servicen skall vara lika mycket värda oberoende av vilket fackförbund man tillhör? Detta plus en del andra saker är några centrala frågor i den stora LO 80-utredningen som tillsattes efter 1976 års LO-kongress med sikte på att lägga fram förslag till 1981. Utredningen är nu inne i sitt slutskede. På LO-kongressen 1981 kommer fritidsfrågorna att stå i centrum. Facket kan angripa fritidsfrågorna efter tre olika linjer, nämligen:

1. Genom att förbättra arbetslivet.
2. Genom arbetstidsförkortningar.
3. Genom en facklig fritidspolitik.

Den viktigaste insatsen är emellertid att driva fram ett bra arbetsliv, som ger människor möjligheter att få ut något av sin fritid. Alltjämt kommer många från så fysiskt tunga och så psykiskt och socialt understimulerande jobb att de inte har stora förutsättningar att få ut någonting av sin fritid. Ofta görs det en skarp uppdelning av livet i två strikt skilda världar: arbetet och fritiden. Med den utformning som stora delar av arbetslivet har haft och alltjämt har kommer då arbetet att stå för det nödvändiga onda, det som man måste göra för att ha råd att leva. Fritiden kommer att stå för själva livsinnehållet: det är då man skall förverkliga sig själv och sina önsningar.

Fritiden kommer på så sätt också att bli en flykt från jobbet. Föreställningen om att fritiden skall kunna kompensera det negativa i arbetet kommer att leva kvar så länge vi inte kan förändra arbetslivets villkor, men vi kommer att driva kampen för att förändra arbetslivet, även om vi av egna kartläggningar har sett att den är en myt och att den som har sämsta villkoren i jobbet också har de minsta möjligheterna att på sin fritid bilda sig, aktivera sig eller helt enkelt roa sig. Därför kommer fackföreningsrörelsen att fortsätta att driva frågorna om arbetslivets förnyelse.

Fackföreningsrörelsen och andra organ har genom olika undersökningar kartlagt svenskarnas semestervanor. Vi skall komma ihåg att behovet av att resa i sitt eget land för alla svenskar, och kanske särskilt för barnfamiljerna, är mycket stort. Det finns en myt om att alla svenskar har sommarstuga, egen båt eller reser till Medelhavet på semester, men så är det inte alls. Över 2 miljoner, dvs. ca 60 %, av landets 3,2 miljoner hushåll, saknar egna möjligheter till fritidsboende. Ungefär en tredjedel av antalet semesterdygn tillbringas i den egna bostaden. Undersökningar visar att det är ungefär samma hushåll som har fritidshus, båt och möjligheter att resa både inom och utom Sverige.

Det är alltså ett stort antal människor i detta land som av ekonomiska, sociala eller andra skäl inte får ut något positivt av sin semester. I ett framtidsperspektiv ser möjligheterna för de här människorna att få ett bättre rekreativt innehåll inte helt ljusa ut, om man betraktar vad som sker på fritidsmarknaden. Starka kommersiella krafter leder nu utvecklingen. Prisutvecklingen på fritidsmark och fritidshus är närmast explosionsartad.

En stor del av de människor som detta gäller tillhör LO:s medlemsgrupper. De har inkomster som gör att de inte ens kan drömma om fritidshus som kostar uppåt en halv miljon, finansierade genom förmånliga skatteavdrag. De har inte inkomster som räcker för att köpa in sig i ett andelshus – dessa nya, snabbväxande spekulationsobjekt. De måste förlita sig på samhällets insatser för rekreation och fritid.

Vilket hopp har då dessa människor? Ser man till de mål som samhället genom riksdagen ställt upp låter det bra. Enligt dessa mål skall alla, oberoende av fysiska, sociala eller ekonomiska handikapp, beredas tillgång till rekreation. Men ser man till de medel som samhället anvisat blir bilden allt dystrare. Visserligen har man avsatt primära rekreationsområden för att koncentrera insatserna till de mest attraktiva områdena. Man har också inrättat Sveriges turistråd och rekreationsberedningen, som gör insatser i rätt riktning. Men sammantaget räcker inte samhällets insatser långt mot de kommersiella krafternas exploatering av de bästa rekreationsbitarna i vårt land.

Vi har nu fått en femte semestervecka, och vi menar att det skärper det fackliga ansvaret för att människor också skall få ett bra innehåll i semestern. Därför håller vi nu på att ta fram ett fackligt rekreativt program, med sikte på 1981 års LO-kongress. Syftet är inte att gå in och söka påverka medlemmarnas fritid – syftet är att se till att också LO-medlemmarna har möjligheter till bra rekreation under 1980- och 1990-talen. Vi lägger samma

Onsdagen den
28 maj 1980

*Stöd till idrotten,
m. m.*

fördelningspolitiska syn på de här frågorna som vi gjort när det gäller inkomster och sociala förmåner.

I motion 733 tar vi socialdemokrater i Skaraborgs län upp frågan om utveckling av Tiveden, i synnerhet Granvik, som är ett primärt rekreationsområde. Syftet med de primära rekreationsområdena är att den framtida utbyggnaden för rekreationsändamål skall samordnas inom i första hand dessa områden.

Kulturutskottet framhåller när det gäller Tiveden och Granvik att det primära rekreationsområdet i Tiveden synes tillhöra den kategori områden där åtskilligt planeringsarbete återstår att göra innan ett utbyggnadsprogram kan utformas. Det är alldeles riktigt, och det är därför som vi socialdemokrater från Skaraborgs län har motionerat i denna för oss viktiga fråga. Det är planeringsarbetet som de berörda kommunerna vill ha hjälp med. Arbetet med att planera i Tiveden och Granvik har dröjt på grund av att det tog så lång tid att fatta beslut om bildandet av en nationalpark i Tiveden.

I motion 733 har vi pekat på att turism och fritid under 1980-talet kommer att ställa stora krav på samhället och samhällsplaneringen. Turism och fritid kommer under 1980-talet att utgöra en viktig del av den sysselsättningsskapande politiken. Sysselsättningen för framtiden är en viktig fråga inom Karlsborgs kommun, som kammarens ledamöter vid det här laget väl känner till.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna som är fogade till kulturutskottets betänkande 30.

När det gäller motion 733 har jag i dag inget yrkande mot ett enigt utskott, men detta betyder inte att sista ordet är sagt beträffande Tiveden och Granvik.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1-3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1891 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 30 mom. 1-3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1891 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 301

Nej - 17

Mom. 4 och 5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 1 av Georg Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars-Ingvar Sörenson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 30 mom. 6 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 1 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ingvar Sörenson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164

Nej - 155

Mom. 7-11

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 12 och 16

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1248 av Marie-Ann Johansson och Alexander Chrisopoulos, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 30 mom. 12 och 16 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1248 av Marie-Ann Johansson och Alexander Chrisopoulos.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 302

Nej - 17

Mom. 13

Utskottets hemställan bifölls.

Nr 155

Onsdagen den
28 maj 1980

---

*Stöd till idrotten,
m. m.*

Onsdagen den
28 maj 1980

*Stöd till idrotten,
m. m.*

Mom. 14

Positioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 2 av Georg Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars-Ingvar Sörenson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 30 mom. 14 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 2 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ingvar Sörenson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 160
Nej – 159

Mom. 15

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 17 och 18

Positioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 3 av Georg Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars-Ingvar Sörenson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 30 mom. 17 och 18 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 3 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ingvar Sörenson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 160
Nej – 159

Mom. 19

Positioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 586 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 30 mom. 19 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 586 av Lars Werner m. fl.

Nr 155

Onsdagen den
28 maj 1980

---

*Stöd till idrotten,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 300
Nej – 17

§ 5 På förslag av talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

§ 6

TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista uppföres arbetsmarknadsutskottets betänkande 27, trafikutskottets betänkande 28 samt näringsutskottets betänkanden 71, 72, 73, 54, 55 och 62 i nu angiven ordning främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 7 Kammaren åtskildes kl. 23.41.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert